

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiumtumu:

Rusijoje . . . uždengtose gramatose . . . 6 rubl.,
Prusose . . . 4 auks.,
Amerikoje ir kitur 5 auks

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
už ištisą eilutę smulkaus rašto kaštuoja
80 fen. arba 40 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Mūsų rinkimai ir išrinktieji.

Didei sunkina Lietuvių gyvenimą netikę valdininkai; menki doriškai, svetimi kraštui ir jo gyventojams mūsų „spravnikai“, „načelnikai“, „sekretoriai“ ir tt. iki valsčiaus „pišorių“ maža tesirupina apie gerą tų, kurie pavesti jų priežiūrai. Neaukšti jų „idealai“ ir gerai žinomi. „Kas jiems rupi, engia žmonės ir gana“, atsiliepia apie juos mūsų sodiečiai, ir nelabai mėgsta daug apie tai kalbėti. Nekliudyčiau gal nė aš šito nesmagaus temato, kad tarp valdininkų, kuriems pavesta rūpintis apie mūsų sodiečius, nebutų Lietuvių, kurie savo pasielgimu teipgi netoli pasilieka nuo svetimųjų. Teip kalbėdamas, aš turiu mintyje ypač Suvalkų guberniją, kur katalikams prieinamos netiktai vaitų (staršinų) vietos, kaip antai Kauno gubernijoje, bet ir daugelis kitų, aukštesnių. Mat Suvalkų gub. priskaityta prie Lenkijos, kur vietiniai gyventojai da neteip nustelbti, kaip „Šiauvakarinio krašto“ gubernijose: suvalkiečiai savo krašte da gal užimti pavietos valdžios institucijose vietas iki pav. viršininko pagalbininko, gal buti renkami į gminos sudžias (ant dviejų-trijų valsčių), vaitus, buti valsčiaus ir sudo raštininkais. Iš visų šitų vietų sodiečio gyvenime svarbiausios vietos gminos sudžios, vaito ir raštininko, nes su sudu ir vaitysta sodietis daugiansia tur darbo, sudas ir vaitysta arčiausia stovi prie sodiečių reikalų. Didei svarbu, kad gminos sudžios ir vaitai leista rinkti patiems sodiečiams.

Tik iš šitos svarbios tiesos mūsų sodiečiai ikišiolei nemoka priguliničiai pasinaudoti, ir rinkimai pavirsta į nesmagią tragikomediją. Kandidatai į sudžias ir vaitus paprastai už kelių mėnesių prieš rinkimus apsigarsina per tam tikrus savo draugus. Pareiga kandidato draugų pažadėti ko daugiau šnapso rinkikams, o prirėkus ir „pastatyti“ gorčių, kitą. Doriškos kandidato ypatybės, jo išsigudinimas daugumo akise neturi jokios vertės. Norėdamas sužinoti ką nors apie vieną ar kitą kandidatą, greičiau iškvoli nuo rinkikų, kiek dešimtinių ar šimtinių jis pažadėjęs pragirdyt, nekaip apie jo nuopelnus prieš valsčių ar bent apie jo prižadus šaip ar teip pildyti savo pareigas. Tik mažuma rimčiau težiuri ant rinkimų ir duoda savo balsą ne pagal skaitlių išgertų už kandidato pinigų stiklelių.

Patys rinkimai — tai liudnas aktas visokių suktumų: čionai leidžia nasrą, stengiasi aprėkti kitus da neišsipagirioję ar ką-tik išnaujo prisisiurbę papirkantieji rinkikai, tenai visokiu budu kreipia rinkikų į pusę patinkančio kandidato valsčiaus raštininkas, o dažnai garsiau už kitus rėkia ir plusta pavieto viršininkas (načelnikas) įpykęs, kad valstiečiai drįsta duoti savo balsus ne už tą kandidatą, kuris del ko nors artymas jo širdžiai. Ant galo balsai šaip ir teip paduoti; rodosi, dalykas atliktas, reikėtų tiktai suskaičiuoti ir apšaukti, kas gavo daugumą balsų ir tegul sau vaitauja ar sudžiauja. Bet ne; 1° balsus gali visaip skaičiuoti. „Mano valsčiuje neišrinks vaito, kurio aš nepanorėsiu“, gyrėsi man viens valsčiaus raštininkas. „Tai tamsta turi tokią įtekme ant sodiečių!“ nusistebėjau. „Jug aš balsus renku ir skaitau“, paaikšino trumpai, su pasididžiuo. Tolesnio paaikškinimo nereikalavau. 2° Kandidatą, gavusį daugumą balsų, gali da „nuskanddyti“, ir tai gana lengva: jau pats faktas išrinkimo paprastai nurodo ant papirkimo ar rinkikų, ar balsų skaičiuotojų; jeigu išrinktasis jau sudžiauęs, tai visuomet atsiranda jo pereitoje tarnystoje prasižengimų, už kuriuos gali priversti jį su tardytoju pasikalbėti, o gal ir „patupėti“; ant galo, jeigu į išrinktuosius koku nors budu pateko toks „rupužainis“, kad nė davė niekam, nė ėmė, tai tikrai ant lentynos pas jį guli koks kalendorius, o kišeniui „Ukininkas“, ar kita kokia knygutė, už kurią gali pasijusti kur pipirai auga! Todel paprastai po rinkimų eina visoki skundai ir tiktai pusė, o gal da ir mažiau, sudžių Suv. gubernijoje, valstiečių išrinktų, o kita valdžios paskirtų. Sudžia ir vaitas, išrinkti aukščiaus parodytu budu, t. y. patekę į „ponus“ ar per papirkimus ar per mokantį balsus skaičiuoti raštininką ar per energiją pavieto viršininko, ar kitu koku budu, — maža tesirupina apie žmonių gerą, savo pasielgimu seka kitus „ponus“ ir paskui ar „sukrovę Šmulių dukterims“ kraičius, nustoja vietų ir turto, ar išmokę suktumų laikosi ant vietų su pagalba papirkimų ir bičiuliavimūsi su kitais ponais, ne menčiau už juos engdami savo tautiečius.

Šiteip eina paprastai; esti, žinoma, ir geriau, nes tarp sodiečių atsiranda kas-kartas daugiau ir daugiau tokių, kurie stengiasi pataisyti išisenėjusį budą rinkimų; atsiranda tarp išrinktųjų ir tokių,

kurie geriau supranta savo pareigas. Vis-gi, mums da nesiseka su mūsų „ponais“. „Mūsų daug — milijonas, anot Rufino, bet tamsios masos — menkų žolelių. Šis-tas knibžda, auga, juda, bet truksta mums didelių žmonių, kurie galėtų žolelems savo pavėsi duoti!“ („Rusv. dulkės.“) Truksta mums žmonių, kurie norėtų ir galėtų prigulinčiai pildyti pareigas valsciaus išrinktųjų, truksta ir tokių, kurie mokėtų išguldyti sodiečiams, kad už tuos šnapsiukus, ką jie gauna per rinkimus, paskui tenka jiems perbrangiai užmokėti. Laikas, rodosi, būtų atsirasti pas mus tokiems žmonėms. P. A. Suvalkietis.

K a i n a s .

Misterija Byron'o parašyta, vertė Vincas Kapsas.

Aktas antras.

Scena I.

Dausių pavarsmė.

Kainas ir Liucipierius.

Kainas.

Lekiu aš oru — nekrintu. Vienok Baugu — kad tik nekrisčiau.

Liucipierius.

Tu tikėki

Tik man, o jau tave lengvai nešios Padangėms oras — aš jo kunigaikštis.

Kainas.

Bet tau tikėdams, ar kartais aš Neprasižengsiu priešais savo Dievą?

Liucipierius.

Tikėk — nepulsi; abejosi — dingk! Jau toks prisakymas anojo Dievo,

Kurs pavadino demonu mane Tarp angelų; jie vardą tą apreiškė Tiems sutvėrimpalaiikiams, ką visai Neištėsėdami suprasti nieko, Kas pereina tik jų prastus jausmus, Prieš žodį lenkiasi, kursai užgauna Ausis jų ir paniekinančiame Prispaudime už gerą, arba pikta Jie ima tai, kas pasakyta jiems. O aš netoks: tikėk man, netikėki — Vis tiek pasaulės pamatysi tuoj Naujas; už abejojimą per tavo Tą trumpą gyvastį, už tai ką Patirsi nuo manęs, nereiks tau kęst. Ateis da laikas tas, kad žmogus vaikščios, Neskęsdamas, paviršiumi vandens I kitą šauks, tarydams: „Itikėki Į manę ir eik pas mane!“ Tuomet Eis per vilnis lengvai ir pašauktasis. Aš nesakau gi: į manę tikėk! Tikėjims tas n'išgelbės. Lėkk su manim Per pavarsmes dausių begalines! Parodysiu aš tau, ko tu nedrįsi Užgint — istoriją dabartinių, Ir buvusių, ir busiamų pasaulių.

Kainas.

Ar demonas, ar Dievas tu esi — Sakyk: ar gi tenai mūsų žemė būtų?

Liucipierius.

Tai nepažįsti dulkių, iš kurių Sutvertas tavo tėvs?

Kainas.

Ar gal but? Ore Ten sukasi koks mėlsvas skridinys.

Šalia mažesnis — ar tik ne mėnulis? Ir tai mūsų rojus? kur gi jo tvora? Kur jo sargai?

Liucipierius.

Parodyk rojaus vietą!

Kainas.

Negalims daigtas! jug mums lekiant teip, Kaip saulės spinduliams, mažyn ji eina. Ir juo labiau mums nyksta iš akių, Ją aiškus garas apsupa, šviesesnis Net už žvaigždes, kurias matydavau Nuo rojaus pusės. Aš manau, kada Labiau da atsitolisim, mėnulis Ir žemė susilies su žvaigždėmis, Kurių aplink mus gimsta mirijadai.

Liucipierius.

O jei žinotum, kad pasaulės yr' Didesnės už jus žemę, užgyventos Esybių augštesnių už jus ir daug Skaitlingesnių už dulkes jūsų žemės, Pasklydusių, atomai lyg, gyvų, Paskirtų nelaimingoms but ir mirti — Kaip tu tada manytum apie tai?

Kainas.

Didžiuočiausi, matydams, kad mano Mintis galėj' vis tai apimt, patirt.

Liucipierius.

O jeigu bus tos tavo augštos mintys Prie nelaisvos prijungtos medegos, Tai, kildamos prie augšto pažinimo, Jo nepasieks: suriš jas reikalai Žemiausi, bjaurus, sutepti ir šlykštus. Dagi geriausias iš jūsų saldumų Yr' menkas, nors smagus jums, palaidumas, Viliojās duoti gyvastį naujoms Esybėms, panašioms į tave, teipgi Silpnoms, o tarp kurių tiktai nedaug Tokių, ką laimingesnės bus.

Kainas.

O dvasia!

Aš apie mirtį tiek tiktai žinau, Kad ji baisi — kaip sako mano tėvas — Kad ji yr' niekai palaikai, kuriuos Nuo jo gavau sykiu su gyvastimi. Ir gyvastis — matau — nekas dalis. Bet, jeigu teip, kaip tu sakai, tur buti. (Teisybę tavo žodžių paremia Krutinė) mano pranašingas jausmas, Tai velyk tuoj numirt! Nes gyvastį Duot tik delto, idant per visą amžį Kentėtų ir numirtų, tai vis tiek, Ką platint mirtį, didint žmogžudystę.

Liucipierius.

Tu visas jug numirti negali: Viena dalis gyva tur pasilikti.

Kainas.

To nepasakė tėvui tas, kuris Jį ištrėmė iš rojaus, ant kaktos jo Mirties padėjęs ženklą. Padaryk, Kad nors ta mirtina dalis pražutu Ir kad aš angelan pavirsciau su kita Dalim!

Liucipierius.

Aš angelas; ar tu norėtum But toks, kaip aš?

Kainas.

Kas tu — aš nežinau. Matau ikiol tiktai galybę tavo.

Parodei man tu tokius dalykus,
Kurių negal pasiekt galybė mano
Ir mano prigimimo pajiegos,
Bet vis-gi menkesnius už mano norus
Ir mano laukimus.

Liucipierius.

Kas per vieni,
Kurie teip žemina savę puikybėj',
Kad šliaužioja purvuos su kirminais?

Kainas.

Bet kasgi tu per viens, kuris didybėj'
Dvasias valdai, o po savim turi
Ir nemirystę ir gi prigimimą —
O tik išrodai nusiminęs lyg?

Liucipierius.

Aš tai esmi, kuo rodasi. Tai klausiu
Tavęs, ar tu tikrai nemirtinas
Norėtum buti?

Kainas.

Jug tu pasakei jau:
Ar noriu, ar nenoriu, tai turiu
Nemirtinas aš but. Ikšiolei šito
Aš nežinojau. Jeigu šiteip yr',
Tai duoki man pažinti nemirystę!

Liucipierius.

Nė su manim da nesimatęs, jau
Ją pažinai.

Kainas.

Kaip tai?

Liucipierius.

Kentėdamas.

Kainas.

Ar

Kentėt vis tiek, ką but nemirtinu?

Liucipierius.

Patirsime ir mes ir tavo sunus.
Dabar apsidairyk, ar ne puiku?

Kainas.

O etere, gražus, nesuimamas!
Jus knibždančios galybės tų šviesų
Vis dauginančiusi! Kas jus? Kas toji
Mėlsva o begalinė dykuma,
Kurioj jus lekiate teip kaip — regėjau —
Į rojaus upę lapai įmesti?
Ar turite paženklintą jums kelią?
Ar teip tik verčiatės su n'apmalšintu
Džiaugsmu per tas dauses be galo ir
Be krašto, apie ką tiktai bemanant
Dvasia nerimsta, jau apkvaitusi
Nuo amžinystės. Dieve! ar Dievai gal!
Ar kas jus esat! Koki gražus jus!
Kaip gražus jusų sutvėrimai, jeigu
Tai neatsitikims, ar kitas kas!
Man duokite numirti, kaip atomai
Numiršta, jeigu jiems paskirta mirt,
Arba jus duokite savę pažinti
Su jus galybe, išmintimi! Ne,
Aš neesmi nevertas — nors aš dulkė —
To visko, ką šią valandą matau.
O dvasia! duoki man dabar numirti,
Arba prie jų arčiau privesk!

Liucipierius.

Ar dar arčiau? Į žemę atsigrįžki!

Kainas.

O kur ji? aš tiktai matau žvaigždžių
Daugybę.

Liucipierius.

Ten žiurėk!

Kainas.

Aš nematau jos.

Liucipierius.

Štai žemė spingso.

Kainas.

Ar tenai?

Liucipierius.

Tenai.

Kainas.

Ar galims daigts? Tai žolėse ant žemės
Tamsumoje net vabalėliai daug
Šviesiau už žemę žiba tą, kuri juos
Nešioja.

Liucipierius.

Tai dabar matei: ir žemė
Ir vabalėliai turi šviesa. Kaip
Išrodo tau dalykas tas?

Kainas.

Kad jie jie
Yr' gražus savo sferoj tik. Kad ta
Naktis, kuri žvaigždėms gražumą duoda
Kelionėj' jų ir vabalėliams, tur
Valdovą. (Toliaus bus).

Tėvynės varpai.

Amerikiečių liuositybė. Demonstracijos vardan Kražių. Delko apie Kražius negirdėjo Leonas XIII? Enciklika suraminanti carą. Kas popiežiui mieliau: gruzinai ar lietuviai? Lietuvių kariumenė, mustras, flotas ir artilerija. „Apžvalgos“ inkvizicija ir „Valties“ anatema. Politika tudviejų laikraščių. Mano prašyma.

Man vis rodėsi, kad aš nepavydus, vienok skaitydamas apie mus amerikiečių liuositybes, jaučiu, kad pavydėti gero daigto mokėčiau. Vyrelai! Galit liuosai vaikščioti, manyti, kalbėti, pilnai naudotis iš savo pajiegų . . . ! O kad teip man! Kas žin, kas iš manęs būtų: arba, pasisekus, tapčiau koku reformatoriu, arba, nepasisekus, parsisamdyčiau „Vienybei“ į korespondentus „Is Kauno.“ Be juoko, reikia turėti tikrai didelę liuositybę, galint padavinėti tokius faktus, kaip korespondentas iš minėtos vietos — apie tai paminėsiu da žemiau.

Teisybę pasakius, amerikiečiai žino, ką su liuositybe daryti.

Pirmiausiai turiu pažyminti jų demonstracijas vardan Kražių kankintinių. Ir tos demonstracijos ir stengimasis garsinti svetimuose laikraščiuose vis-gi prisidėjo — prie apskelbimo visai pasaulei paskutiniojo maskolių barbarizmo. Beje. Delko negirdėjo apie Kražius Leonas XIII? Jug toji žinia pirmiausiai prigulėjo jam; nes Kražiuose buvo trėmimas katalikystės. Kad Leonas XIII būtų girdėjęs apie Kražius, tai tikrai nebutų paleidęs, bentgi tokioje formoje, paskutinės enciklikos, iš kurios gali džiaugtis tiktai caras, patyręs netikėtai apie savo „augštą pajautimą teisingumo“ ir kad įsakyta katalikams absoliutiškai jo klausyti.*) O ką jus, nelaimingi kražiečiai? Tikiu,

*) Redakcijos prieraša. Dabar per „apžvalgininkų“ rupestį išėjo toji garsinga enciklika ir lietuviškoje kalboje. Akyva enciklikos prakalba, regima, parašyta tyčia del Lietuvių. Čionais paduodame ją visai teip, kaip ji yra atspausa. Stai jįjė:

„Kelatas žodžu apie Szventojo Tewo Apskritą Gromatą paraszytą Lenku Wyskupams. Kelaudamas par szwentas wietas ir apwerkdamas didžas nedorybes szio swieto, Rymo mieste aptikau iszspausť Apskritą Gromatą musu Szvento Tewo Popiežiaus LEONO XIII Lenku Arciwyskupams ir Wyskupams raszytą ir reikalaujanczą apskelbimo wierniems katalikams. Dasižinojau, jog Szwentas Tewas neužilgo nusiųs tą Gromatą Szłowingoms Austrijos, Prusu ir Rosijos aukszczausiomis Wyresnybems del padawimo Wyskupams ir parskaitymo po Bažnyczas. Bet kad weikiaus apie ją žinia

atsiras platesnė kritika minėtos enciklikos ir mus laikraščiuose, kaip laikraščiuose kitų tautų. Tuli vokiečių laikraščiai tą kritiką remia tiesiog ant atsitikimo Kražiuose.

Da vienas dalykas gana nesmagus lietuviams. Popiežius rupinasi apie 6000 gruzinų (Vien.), o nežino, kad yra keli milijonai lietuvių, geriausių ir skurbiausių nešti auką katalikystei, o bent gi visai neatskiria mus nuo lenkų (Vien.). Jau kad sekasi lietuviams, tai sekasi!

Rasi geriau pasisekę su rengimu kariumenės. Randu „Vienybėje“ paminėtą Vytauto diviziją, randu ant galo . . . mustrą. Kariumenė! Kariumenė! Beskaitydamas mustrą, nors išverstas, matoma, iš maskoliško ir nelabai gerai, pajutau savo suliegiusioje krutinėje tiek kariškos dvasios, kad šokau ant kojų, „suglaudžiau kulnis“ ir „padėjau rankas ant strėnų, iširemdamas tarpe kumštis ir nykščio, taip kad kumščia būtų į pryšakį, o nykštis į užpakalį.“ Bemaštant man, kaip čia aš vienas galėsiu atlikti pareigas ir vyresniojo ir prasto kareivio, ateina mano vyrėja. „Eilioni!“ — surikau. Vyrėja išvertė akis. „Lygintis!“ — Ka? — atsiliepė. „Lygintis per kairią!“ — kairiąja dirstelėjo į mano apkumščiuotus šonus, o dešinią į duris. „Taisyk kojas!“ — suprato ir šoko bėgt. „Aplink grįžk!“ — rėkiauja išsismarkinęs. Nesuprato, nes nepadarė „kad veidas ir krutinė būtų vieton užpakalio.“ „Su-stok!“ Turbut perilgai tęsiau su, nes vyrėja spėjo atsidaryti duris ir išbėgti, tai gi nė nežinau, katrą jos koją

gautumėte, ant didesnes Dievui garbes o žmonems dvasiszko pėtno, iszguldęs ją žemaitiszka! spaustuwen paduodu.

Skaitydami su atida, patys mieli žemaitiszka! iszwysite, kaip brangus žodžiai, kaip didi mašone, kokia del musu geradejyste! Szwentieji Popiežiai wisad raszydawo sawo gromatas, arba wisai pasaulo Bažnyczai, arba wienam tiktai Dwasiszkam Stonui: dabar gi Szwentas Tewaz po akim wisos Bažnyczos parasze ipaczai mums, draug Piemenims ir awelems, prigulejusioms senowes Lenku karalysteji ir isz Diewo poredimo, stowiczoms po waldza triju Ciesoryczu, bet prieglobstyje wienos Bažnyczos Motynos. Isz to galime suprasti, kaip mums Popiežius myli, kaip rupinasi, ir kaip didelis buwo reikašas tokio atsiliepimo Galwos Bažnyczos.

Wieszpats musu Iszgzanytojas, eidamas in darželį Alywu, Szwentam Petru, pirmajam Popiežiu, pažadejo twirtybę tikejimo, pranesze apie sunkius pagundinimus ir wargus wiernuju, liepe jam patogiam laikui patwirtinti sawo brolius ir patsei dawe prikloda, budindamas tris sykius užmigusius Apasztošus žodžiais: „Jauskite ir melskitis, idant neineitumete in pagundinima.“ Szita liepimą ir prikloda dabar ant musu iszpilde S. Petras, Wieszpatis Jezaus Wietininkas par Gromatą sawo Impedinio, Szwento Tewo LEONO XIII Popiežiaus Isz to wel galime suprasti, kaip labai mums buwo reikalingas pabudinimas ir patwirtinimas pasirupinti iszpildyti wisus žodžius Szwento Tewo.

Isz auksztybes S. Apasztoliszko Sosto atsižwelgęs ant senowiszkos musu Tewu ir Praboczū didžios garbes, dorybes ir užpėtnu, ir pagyręs kaip ju teip ir musu twirtybę tikejimo ir paklusnybę Szwentai Bažnyczai, liepia ir mums Popiežius ju pedomis sekti, szwenta tikejimą statyti aukszczaus už wisas szio swieto gerybes ir wisokiamie warge esant, szwenta! ir wiernai ji pildyti ir Bažnyczos Motynos kłausyti wisados, kad ir kažinkokie parsiwartymai atsiktiti galetu ant szio swieto, kaip darydawo Szwentieji Muczelininkai, kantrybeje laukti pagalbejimo nuo wieno Diewo, kurs wiernuosius datia, bet neužmirszta. — Liepia mums sergetis nuo žmonių, iszklydusiu isz kelo iszganymo, kurie žodžiais, rasztais ir darbais wiernuosius nuo Diewo ir nuo Bažnyczos traukia, bluznija, nepakaju daro, nori iszswersti Bažnyczą, swietiszka karalyste, stona moterystes, krikščioniszka pasiėgimą, waikus po iszkašas mokina bediewystes.

Liepia wiernai tarnauti Diewui, rupintis apie padininimą Jo garbes, padabinimą bažnyczu, karsztą ir nobažną kelimą atpusku ir nobaženstwu, iszpildymą prisakymu Diewo ir Bažnyczos S.

Wiernai tarnaujant Diewui, liepia buti wierniems ir paklusniems szwiesiausiam ir dauggalingiausiam Ciesoriui nepar-

užklupo žodis *stok*. Užtai gi girdėjau, kaip nabagė žmona skundėsi kaiminkoms, kad „mus ponas tur but iš galvos išėjo.“ Žinoma, tamsuolė nesuprato, ką aš darau, o aš dariau . . . tik mustrą.

Amerikiečiai taiso ne tik sausąją kariumenę, bet ir flotą. Turi jau „Valtį“, kuri, sako, neskęsianti niekad, vis busianti viršum kad ir bjariausių vandenu. Iš kitų „Valties“ ypatybių matyt, kad ji tiks tiktai apstašalams žvejoti, o tikrajai Lietuvos kariumenei netarnaš.

Netruksta lietuviams nė artilerijos. Štai ką rašo „Vienybėje“ turis, kaip sakiau, didę liuosybę korespondentas: „Žydiškoje Kalvarijoje maskoliai nori atimti stebuklingiausią koplyčią, o lietuviai ginasi nu *dviem armotom*, kitais ginklais ir minomis, atgabentomis iš Prnsu.“ Jeigu lietuviai jau su 2 armotom atspiria maskolių galybę, tai kad prasigyvenę nusi-pirktų kur ant licitacijos da porą armotų, tada galėtų sau švilpauti, nieko ant swieto nebijođami, nelyginant „apžvalgininkai“, pasigerinę Prsų prokuratorijai ir policijai.

Atkeliewo, matote, pas Jankų į Bitenus vienas nesenei atsivertęs „tikėlis“ ir gavo nuo šeimininko knygutę v. „Dievas, dangus ir pragaras“. Ar svečias turėjo jau tokį plianą, kad tik išgriebti iš Jankaus tą knygutę, ar paskiaus užtėmyjo ką nors nemielo joje, nežinia, tik nukeliawo su „Dievu, dangum ir pragaru“ pirmiaus į redakciją „Apžwalgos“, paskui pas arčiau stovintį prie redakcijos reikalų kunigą J. Tu atsilankymų pasekmės štai kokios: policija iškratė

žengent Diewo prisakymų, wožoti ir szenawoti wisas Ciesoriaus wyresnybes ant musu pastatytas, teip lygiai kaip ir Wyresnybes Bažnyczos S.; szezysrai ir karsztai už jas melstis ir praszyti Diewą Dwasios szwentos ir laimes, pildyti ju paređymus ir teip elgtis, idant negautu jokios priezasties mumis kaltinti ir szw. katalikiszka religija peikti.

Wiernai tarnaujant Diewui ir Ciesoriui, liepia rupintis apie wisus pawargelus, szelpti neturtingus, apszwiesti ir mokyti Diewo baimes praszczokelus tamsiuosius, wisus myleti ir gera rodą ir prikloda wisiems iszduoti, wisus kiek reikia, apginti ir aprupinti.

Didesnį rupesnj prisako ukininkams apie sawo szeimynas, idant po namus pagywenimas butu tikrai krikščioniszkas, be papiktinimu ir paleistuwyszcu. Prisako, idant szwentas Moterystes stonas butu iszpildytas padorybeje ir meileje, kaipo Szwentas Sakramentas.

Dar labiaus rupina gimdytojus gerai iszaukleti sawo wai-kelus, iszmokyti juos Diewo baimes ir iszpildymo szwentos religijos nuo pat kudykystes, aspergeti juos nuo bediewystes ir paleistuwystes ir atiduodant in iszkašas, dar didesnį tureti priwyzdejimą, idant iszkašoje buđami gerai iszpildyti prisakymus Diewo ir Bažnyczos, neskaitytu knigu, kuriu Bažnycza nepatwirtina, ir sergetusi nuo draugystes su bediewiais; bet ką didesnį gauna mokslą, kad tadą didesnį turetu Diewo baimę ir paklusnybę Bažnyczai Szwentai.

Wyskupams prisako tureti nemažą storonę, apie užlaikymą Diewo istatymu ir Bažnyczos poredimu, gerą aprupinimą klieriku ir kunigju.

Aiszkiui sakosi Szwentas Tewas, gerai esąs isztyręs koks musu padejimas ir kokie reikašai duszios ir Bažnyczios Szwentos; jau nebekartą už mumis užtaręs priesz Auksztosias Ciecorytes Waldžas ir priesz patį szwiesiausį Rosijos Ciesorių, kurio szirdis yra rankoje Diewo, ir žada niekašos musu neapleisti. Patsai mešdamasi už mus, liepia ir mums, darant storonę ir laikant wiernybę, karsztai Diewą praszyti, kurs praszanczu neužmirszta.

Sziuos ir kitus brangius pamokšus ir paređymus, skaitydami szią Grometą, patys rasite ir suprasite. Išidėkite juos wisus gilai in szirdį ir iszpildykite, dekawodami už teip garbingą wieroje patwirtinimą ir praszydami, idant Wietininkui sawo Szwentam Tewui Leonui XIII teiktusi pajilginti senatwę, pastiprinti syšas, palengwinti wargus, padidinti garbę ir užpėtnus ir sataukti didžios šaiswes Szwentai Bažnyczai ir senowiszkos garbes ir galybes Szwentam Apasztoliszkam Sostui.

1894 m. Balandžio 3. d.

*Iszgulditojas.**

Skaitytojau, kaip Tamstai patinka šitoji prakalba? . . .

Jankaus namus, o prokuratorius apskundė jį į sudą. Parodau faktą teip, kaip buvo aprašytas lietuviškuose laikraščiuose ir kaip pasakojo man tie, kurie buvo tyčia ant pirmosios Jankaus bylos. Nemačiau aš veikalėlio „Dievas, dangus ir pragaras“ ir nepažįstu jo turinio, bet tur but akyvas, jeigu prokuratorius rado jame svarbą. Ar šiočia, ar tokia ta knygelė, vis gi tai publikacijos dalykas. Ar pagyrimo, ar papeikimo verta, vis gi kritiški apie ją pažvilgiai ir nusprendimai priguli tiktai publicistikai — teip bent gi elgiasi literatoriai civilizuotų šalių, teip elgėsi ikšiol ir mus „tikėliai“. Dabar gi „apžvalgininkai“, su savo išgirtais „tikėliais“, pavedė knygų kritiką policijai ir prokuratorijai — čia mat sukritikuoja antsyk ir veikalą, ir autorių arba išleistoją. Šitas inkvizicijos raugalo priruges „apžvalgininkų“ pasielgimas apdergė lietuvišką publicistiką mūsų pačių ir vokiečių akise. Teip galėjo padaryti tik apkvaitusios nuo fanatizmo garų ypatos, tarnaujancios kas žin kam, o ne lietuviškai literaturai. Gėda ir paniekinimas tokiems! Ikšiol tamsius skundikus policijai už lietuviškus raštus vadinome: šnipais, judošiais, šungalviais. O koki vardą pasirenkate sau jus, apšviestiesniejie skundikai?

Tegul ir nevisai teip, bet gi labai panašiai pasielgė ir kitas „tikėlių“, laikraštis, „Valtis“. „Apžvalga“ griebsi inkvizicijos, o „Valtis“ anatemos. Vienas vaitininkas sako tarydamas: X. Y., redaktorius „Varpo“, po vardu „Kunigų sena gospadinė“ siuncia „Garsui“, bedieviškam laikraščiu, visokias pliovones ant kunigų. Ant to dalyko užvirtinimo turime jau du ištikimu liudytoju, J. R. ir A. M., kurie redakcijoje „Garso“ matė X. Y. rankraščius. Todėl persergstame Lietuvos katalikus, idant butų labai atsargus su p. X. Y. (Z.) „Varpo“ redaktoriūmi. Kodel — priduria prie galo — inteligentai laiko prie „Varpo“ tokį X. Y. už redaktorių.

Iš to sakymo matyti tiktai trejopa drąsa. Apskelbti žmogų prieš svieta, išbjaurinti teip, idant kiti prasilenktų jo, lyg raupuoto, vienu žodžiu, paniekininti žmogų, pasiremiant tiktai ant panašumo rašto — tai pirma drąsa, teip sau, vidutinė.

Dviejuose N. N. „Garso“ mačiau straipsnius „Kun. sena gasp.“ ir radau juose faktus, teisybę, kunigams nemielus, bet paimtus ne iš galvos, o tik iš gyvenimo. Reikia išdilyti tokius faktus iš gyvenimo, o nemieli straipsniai patys išnyks... be anatemos. Pasakyčiau, kad minėti straipsniai valo katalikystę, o ne teršia. Apskusti prieš katalikus žmogų nekenkiantį katalikystei — tai antra drąsa ir da gi didelė.

Trečia drąsa, mažiausia, tai užklausimas, delko laikome tokį X. Y. prie „Varpo“. Matote, kaip „Varpas“ gali laikyti žmogų nepatinkantį „Valčiai“? Nepažįstamam atsakytume: Kas Tamistai galvoj? Pažįstamam gi atsakytume: Mielas bičiuli! Laikydami X. Y. prie „Varpo“, žiurime ir reikalaujame, idant X. Y. atliktų viską, kas prie jo pareigų, kaip redaktoriaus, priguli. Jeigu laikome, tai tur but nerandame priežasties atstatyti — aišku. Kas gi su X. Y. dedasi už „Varpo“ reikalų, kur eina ir ką beveikia, tai — atleisk Tamista... neselinėjame paskui X. Y. ir neprilaikome „ištikimų liudytojų“, kurie, šnipinėtų po priešų redakcijas, landydami, kur ir ką kas rašo, o nedarome teip, nes... rimtiems žmonėms teip daryt gėda ir nepritinka. Amen.

Ar nematyti jums, maloningi skaitytojai, iš šito straipsnio, „tikėlių“ politikos? Man matyti. „Tikėliai“ užsispyrė išnaikinti netikėlius. Matydami, kad negal

jų įgriebti lotyniškais tekstais, o moksliskais argumentais pertikrinti neįstengdami, pramanė kitokį naikinimo būdą: Europoje užvedė inkviziciją, o Amerikoje anatema. Apžvalgininkai kiekvieną netikėlių atiduos prokuratorijai ir policijai, o vaitininkai iškeiks prieš svieta. Pradžią jau turime.

Redaktorėli, paukštuži brangus! Neduok šito mano rankraščio niekam, neprileisk prie jo nė statytojams nė kito kokio žmogaus, o ypač saugok jį nuo „ištikimų liudytojų“ — pats sustatyk ir sudėgink! Nenoriu aš, matai, nė patekti inkvizicijai, ne kad kas darytų man reklamą per anatema. Pasigailėk Tavo švelniausio ir romiausio draugdirbio, kurisai tik 11 kartų per metus tesusivėlina su savo straipsniais!

Gromatos iš-svetur.

Iš sferos pasiekiamų idealų.

II.

Leiskimės toliaus į sferą pasiekiamų idealų, prisilaikydami, kaip ikišiolei, šių dienų mūsų gyvenimo sąlygų. Mokėjimas skaityti, rašyti ir skaitliuoti, didėi pats per savę palengvindamas kovą už duonos kąsnį, duoda žmogui gerą įėjimui per skaitymą reikalingų gyvenimui žinių ir šėip išsigudinimui. Vienok tuojuo negalima pasikakinti; malonu matyti tarp savųjų žmones, igijusius specialiską mokslą, tinkantį pakėlimui mūsų krašte amatininkystės ir yvairių kategorijų pramonystės. Liudna prisipažinti, kad mūsų sodiečiai, gyvendami vien iš žemės, nemoka jos prigulinčiai dirbti, ir nėra kam jų pamokinti, nėra specialistų ukininkų, kurie mokėtų apsieiti su lauku geriau, nekaip jų tėvai apsieidavo. Ant viso lietuviškos teritorijos to ploto nėra (aš bent nežinau) jokios mokyklos, jokios fermos, kur ukininkų vaikai galėtų pažinti pamatus racionaliskos žemdirbystės. Negirdėti teip-gi nė sodiečių prasimanančių su javais apsieiti kaip nors kitaip, kaip parduoti juos pirkliams žydams, tarytum Lietuvoje neužtenka rankų, pajiegančių perleisti javą per antrą, trečią stadiją, kurias grudas tur pereiti, iki gal buti žmogaus maistui suvartotas. Veisia mūsų sodiečiai ir gyvulius, tik juos teip pat leidžia į svetimus kraštus tokius-pat, kokius juos Dievas užaugino: tegul tenai atspėjančios rankos sunaudoja juos, kaip išmano; mums, mat, pakanka, kad mes tuos gyvulius mokėjome pašerti, paganyti. Užsiliko Lietuvoje da ir girių gražūs plotai, bet iš jų mes mokame tik bakužėles remti (ir tai su „prusoko“ pagelba ir malkas skaldyti; o kitas padarynes parupina mums, dažnai iš mūsų pačių medžio, užrubežyje, arba pas mus atsisedę svetimtaučiai, su pagelba parkviestų iš kas-žin kur darbininkų... Kur tik pažiuri, matai pas mus tik pačias pradžias pramonijų ir amatininkystės. Mes mokame tiktai molį minti, o ką iš jo gali padaryti, tai jau ne mūsų darbas, tegul apie tai pasirupina kiti, išmintingesni. Koksai darbas, toksai ir pelnas. Užtektų mums gal ir tokio pelno — nepratę mes prie gersnio; tik tai negera, kad ir molio pradeda pritrūkti, atlieka daug rankų, kurios nežino, kur pasidėti — tenka duonos kąsnio Amerikoje jieskoti.

Kokiu gi būdu galima sušelpiti mūsų sodiečius minetuose reikaluose? Kaip jau aukščiau pasakya, tuose reikaluose galėtų daug padaryti žmonės specialiskai apsipažinę su yvairiais amatais ir pramonėmis. Reikia todėl pasirupinti prasimanyti mūsų krašte tokių žmonių. Tam tikslui: 1) privalome per laikraščius ir šėip knygutes išgulditi ukininkams, kaip sunaudoja ukininkystės vaisius kituose kraštuose, idant jie žinotų,

kas iš ko galima padaryti, aprašyti jiems prieinamas specialiskasis mokyklas, ar šėip vietas, kur jie galėtų įgyti reikalingą išsilavinimą; 2) pasistengti, kiek galima, organizuoti pas mus atsakančias mokyklas, duoti norintiems progą įgyti išsilavinimą šio kioje ar tokioje pramonystės ar amatininkystės šakoje. Mūsų literatura šitame dalyke, kiek galėdama ir šiandien jau dirba savo naudingą darbą; toliaus tas darbas, galima pasitikėti, eis da geriaus ir sparčiau. Daug sunkiau išpildyti antra dalis viršų minėtųjų reikalavimų, nes šiandien tie iš mūsų tautiečių, kuriems nėra trūksta gerų norų, — menki praktikai gyvenime, ar su surištomis rankoms pagal savo materialiską padėjimą, o praktikai ir materialiskai pajiegiantieji — menki patriotai. Bet „tempora mutantur et nos mutamur in illis“, tai kodėl negalime lukuruoti, kad mūsų praktikai ir turtininkai, priminus jiems jų pareigas, negalėtų pasirupinti apie savo tautiečių labą. Netoli ėję jūg turime Tiškevyčių šeimyną, su kurios vardu surištas įsteigimas Palangoje progimnazijos, elementarinės ir jurininkų mokyklos (paskutinėji per įvykusias paines jau uždaryta); kiek girdečiau, netoli Kaisadorių vieno dvarininko organizuotas mokymas sutaisymo yvairių produktų iš pieno . . . Skaitytojai atsimins gal ir ir daugiau panašių smagių faktų.

Iš visko, kas viršų sakyta, aišku, kad aš kalbu ne apie kapitalistiskąją pramonystę. Tokia pramonystė, nors ir pakelia šalies turta, tur daug blogų pusių, kurios prie mūsų gyvenimo sąlygų būtų da pavojingesnės, nekaip kitur. Aš malonėčiau, kad amatai ir pramonystė mūsų krašte taptų paspicčia ukininkystei ir galėtų duoti duoną tiems, kuriems ji šiandien atsieina persunkiai — bežemiams ar mažas žemės teturintiems; aš norėčiau matyti pas mus kooperatyviską pramonystę, malonėčiau, kad pramonystė įvyktų ant pamato suvestų į kruvą tų šimtelių rublių, kurie ar nuveina per-niek namieje, ar užmokami už nuvežimą į Ameriką.

Pramonystė be pigaus kredito — tai kaip žuvis be vandens; be kredito neapsieina kapitalistai-fabrikantai; o ką-gi kalbėti apie šimt-rublius pramonininkus. Beveik vienintelis kreditas, koksi iki-šolei Lietuvoj buvo, — tai žydų kišenius. Vos paskutiniame laike kur-ne-kur (Kauno gub.) pradėjo atsirasti „valstiečių bankai“, kaip antai Žeimio bankas, apie kurį buvo paduota žinia mūsų laikraščiuose. Toki, ar kitoki kredito šaltiniai prigulėtų įsteigti ir kituose Lietuvos kampuose.

Vis tai galima įkurti prie šių dienų mūsų gyvenimo sąlygų, neperžengiant valdžios įstatymų; taigi dalykas priguli nuo mūsų gerų norų, iniciatyvos ir mokėjimo.

Kalbos dalykai.

Apie dvejetainą mūsų raštų kalbos ydų.

Kad mes palyginame šių paskutinių metų lietuviskus raštus su pirmojo laiko mūsų naujosios gadyinės spauda, tai tuojaus patėmyjame didį skyrį: paskesniojo laiko raštų kaiba daug lengvesnė, vis artinasi prie gyvos žmonių kalbos. Ypač pernai ir ši-met mūsų rašytojai pradėjo, teip sakant, kalbą lengvinti. Iš tokios mūsų rašytojų linkmės tiktai galima pasidžiaugti, nėra yra didis daigtas, kad skaitytojui skaitomas dalykas būtų lengvai suprantamas. Tačiau ir šių dienų mūsų raštų kalba dar tur nemaža ydų, kurių vienos kelintam matomos, o rasi dar ne. Nenoriu pasigirti, buk aš pirmutinis tas ydas išvydau,

atpenč — noriu tikėti, juog ir daugiau yra tokių; ir kad aš nebučiau tos nuomonės, tai jau gal ir pirmiaus bučiau šias eileles surašęs: aš, mat, vis lukuriavau, bene atsiras koks daugiau ir geriaus apie tą dalyką išmanas, kurs bene galės tobuliaus tą dalyką išguldyti; vienok nesulaukęs kitų, pagalios pasidrašinu pats tajį klausymą užgauti.

Butent, aš malonėčiau ši kartą atkreipti Lietuvos inteligencijos akis ant tos silpnos mūsų pusės, juog mes savo raštuose 1) permenkai žodžių ir tariniu tevartojame ir 2) perdaug tankiai naudojame svetimus žodžius.

Skaitydamos lietuviską mūsų dienų laikraštį, randi dažniausia vis tuos pačius žodžius, tuos pačius tarinius; o iš kitos pusės — nereikalingai daug svetimų, ypač lotyniskų žodžių. Žinoma, jūg aš ne visiems rašytojams tai prikišu, bet tik gerokai daliai. Ant mano nuomonės, toksai rašytojų pasielgimas labai gaisina kerojimą mūsų kalbos, o iš dalies ir marina ją, ir užtai yra peiktinas ir vengtinas.

Negaliu sprėsti, ar už tai kaltas rašytojų vangumas — rašant mažumą apsimislyti, kaip būtų tikriaus, yvairiaus ar puikiaus pasakyta —, ar tai staciai nemokėjimas kalbos; bet-gi tikrybė tai liudyja, ir man rodos, juog nedaug teatsiras tokių, kurie šitą mano tvirtinimą bandytų užginčyti. Kaitymas tarinių (konstrukcijų) ir vienokios prasmės žodžių (sinonimų) inusu rašytojams, rodos, dar mažai terupi. Daug-kart perskaitai visą puslapį ir nerandi jokios atmainos, o nekartą ir toj pačioje eilutėj atsikartoja tas pats žodis ar tas pats tarinys, nors pajieskoti sinonimas arba tam lygus tarinys, matoma, nebūtų buvę persunku rašytojui. Tokiu budu kalba pasidaro labai vienoda ir, gali sakyti, nuobodi, o kad ir gana tikra ir nesunki.

Kad čionais prikergsime dar daugybes lotyniskų žodžių, tai mūsų turtingoji kalba raštuose tampa tikra vargužė.

Nors būtų galima ir keletas paveizdų privesti, aš to nedarysiu, nėra jaučiuosi esąs persilpnas tam dalykui visiskai išsemti, pertai nė nepradėsiu; aš vienat steigiau tą klausymą užkliudyti, tikėdamos, bene koks specialistas, matydamos didį reikalą, tą teip rimtą dalyką mums visiems plačiai, su visomis išgalėmis išguldyt.

Ant tikrųjų kalbant, mums beveik reiktų suvisu rimto veikalo, pašvėsto išgvildenimui tarinių ir sinonimų, bet tokis veikalas šiandien rasi dar negalima sustatyti dėlei nepritekiaus medegos ir dėlei kokių kitokių priežasčių, vienok būtų didei gražus daigtas, kad bent „Varpe“ kas platesniu straipsniu tą klausymą išaiskintų. Pasitikiu, kad mano karštas geidavimas pažadins koki gerą Lietuvį prie to darbo. O ką su svetimais žodžiais, tai galima pasitikėti, juog kožnas geros valios Lietuvos rupinsis, kiek galima, tą mano persergėjimą kalbai ir skaitytojams ant gero apversti.

Pagalios, baigdamas šitą savo striukutį straipsnelį, turiu su širdgėla išsipazinti, juog man teko patėmyti vienas didei nesmagus daigtas, butent, kad tuli rašytojai (aš kalbu apie visą mūsų šių dienų spaudą), iki-šiol, rodos, nelabai mielai nė naudoja tokius kalbos dalykų išguldymus. Jau „Varpe“, pradėdant nuo pernai metų pradžios, patilpo daug labai nadingų kalbos išaiskinimų, o da ir šiandien tuli rašytojai, regima, tų išaiskinimų savo raštuose nenaudoja. Kas tai galėtų būti? Kas nemoka, tam teip labai nepadyvyju, bet kas nė mokintis nenor, tai jau negražu!

Kraunavicius
K.

Lietuva dar nepražuvo.

Pakol, broliai, mes gyvenam,
Bus gyva Lietuva;
Pakol, broliai, mes kvėpuojam,
Kalba nepražuvo. —

Mes nebijom prispaudėjų —
Kartą juos išstemsim;
Suminsime juos po kojų,
Jų galę atimsim.

Mylim mes senelių kalbą
Ir mielą tėvynę,
Ginsime ją kaip lutai,
Kaip prabočiai gynė:

Jie kraujuose tankiai maudės;
Per galingą kardą
Nupelne Lietuvai didžios
Kun'gaikštystės vardą:

Jie praplatino Lietuvą,
Per daug baisių karių
Nuogei kranto Baltų jurių
Lyg Juodųjų marių. —

Tada visi prieš Lietuvius,
Kaip lapas drebėjo;
Prieš juos visi galvą lėnkė,
Kur tik jie nuėjo. —

Ir kryživiai, nors apkalti
Nuo galvos lig kojų,
Geležimis, neišveikė
Lietuvos artojų. —

Nors totoriai milijonus
Žmonių iškapojo,
Bet-gi narsiųjų Lietuvijų
Kaip pelės bijojo. —

Viespatavom tad ant Gudų,
Mozurų ir Prūsų;
Plati, stipri vieszpatystė
Tada buvo mūsų. —

Tie jau vyrai saldžiai ilsis
Po žeme šiandieną,
Bet jų garbė negaištanti
Ant amžių gyvena. —

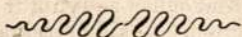
Ir mes seksim jųjų pėdas,
Pėdais mus' pirmėivių;
Pėdas tų garsingų vyrų
Tų narsių kareivių!

Kol krutinėj širdis kruta,
Lietuvą mylėsime —
Už ją drąsiai liesim kraują
Ir galvas padėsime. —

Taigi kolei mes gyvenam,
Lietuva nežuvo:
Stipri, didi ir galinga
Vėl ji bus, kaip buvo.

Ignacas Būtaitis.

1. dienoje Gegužio 1893 m. Lumbeliosė.

Atskeliaudra.

Iš Byrono pagal Lermontovą

Didvyri! čia nėra algos
Ažu didybę dvasios tavo,
Nė viens ant žemės dar negavo
Už didžius darbus atpildos.

Ale teisingas padavimas
Garbingą darbą išlaikys,
Ir vardo tavo priminimas
Anukų širdis atgaivys.

Šves iškilmingai atminima
Vėlybs ainsys tav ant garbės,
Ir ašara karšta riedės
Neveidmainingojo jaunimo . . .

Paveda D—rui Girėnui.
J. K.

* * *

Tav žemės šios nebepakanka,
Vis į augštybę tu veržies,
Linksmybėj' ten gyvent tikies, —
O man gyvybės jau užtenka.

Užmigst aš noriu amžinai . . .

Ar yr' ar ne gyvenims kitas,

Tu užpelnei ji kupinai,

O man įgriso jau ir šitas.

Ką veiksiu aš toj' amžinybėj',

Kad aš ant žemės nuilsau,

Baisu man būtų begalybėj'!

Aš atilsio pasigedau.

Ką tik veikiau ir ką regėjau,

Ant amžių viską pamiršau,

Atsitiesiau, ką tik skelėjau

Daugiaus nė noriu nė prašau.

Pagal Lermontovą. J. K.

Kritika ir Bibliografija.

Kunigo Mykolo Miežinio žodynas lietuviškas — latviszkas — lenkiszkas ir russiszkas. Tilžėje. Iszdūtas M. Noveskio, 1894 m., in 8°, psl. 292.

Kun. M. Miežinio žodynas, kaip rodo patsai ant-rašas, susstatytas keturiuose kalbose ir, kaip galima manyti, parašytas tiems žmonėms, kuriė mokėdami lenkiškai, rusiškai ar latviškai norėtų išmokti dar lietuviškai, arba tokiems lietuviams, kurie mokėdami lietuviškai malonėtų išmokti latviškai — lenkiškai — rusiškai.

Kad toksai žodynas yra reikalingas, apie tat vargu kas galėtų šiandien abejoti: yra nemąza latvių ir daug lenkų bei mūsų bajorų, kurie norėtų išmokti, kaip reikiant, lietuviškos kalbės; patys lietuviai, kurie lietuviškos kalbą moka nuo mažų dienų, išėję mokslus svetimos kalbose dažnai reikalauja žodyno, iš kurio galėtų tikrai gerai pažinti savo kalbės pamirštus ir visai nežinomus žodžius. Toksai žodynas dabar juo būtų reikalingas, nes Nesselmann'o žodynas jau nebegaunamas, o Kursaičio „Lit. Deutsches Wörterbuch“ nedaug teapima žodžių ir vienat tokius, kurie buvo jam žinomi jo gimtinėje šalyje, Prūsų Lietuvoje (Kurs. „Deutsch-Litauisches Wörterbuch“ jau senėi išpirktas). Ar šėip ar teip, lietuviškas žodynas ir mums ir svetimtaučiams šiuo tarpu labai būtų paranku turėti.

Bet susstatyti, kaip reikiant, žodyną yra nelengvas darbas: susstatytojas žodyno turėtų pats pažinti gyvąją mūsų kalbą ne iš vienos kokios tarmės, bet iš yvairių Lietuvos vietų; antra, toksai žmogus turėtų perskaityti daugybę lietuviškų raštų ir surankioti,

kas ten yra gero jo žodynui, ir trečia — autorius laukiama žodyno turėtų dar suvartoti savo darbui visą tą medegą, kuri randama kituose lietuvių žodynuose ir šiepiu raštuose apie kalbės dalykus, kuriuos surašė darbštūs kalbų žinovai ir tyrėjai. Visi žodžiai, kiek tik jų yra žinomose dabar dainose, pasakose, mįsliuose . . . , visi tie žodžiai turi būt gerai žinomi ir autoriui gero lietuvių žodyno. Jei bus išpildytos visos šitos sąlygos, tada nuo lietuvių žodyno galima bus laukti tikrai daug naudės.

Pažiūrėkime dabar, kiek iš šitų sąlygų išpildyta Kun. Miežinio žodyne, ir kam jisai tinka pagal savo turinį ir apdirbimą.

Kun. Miežinis nedaug tesurinko medegos iš svetimų darbų; Kuršaičio ir Nesselmann'o žodynų jis turbūt visai nežinojo, bent daugybė tikrai lietuviškų žodžių, kuriuos randame tų kalbininkų žodynuose, negavo vietos kun. Miežinio darbe. Kun. Miežinys, teisybė, žinojo ne vieną mūsų kalbės tarmę, bet gero-kai mokėjo tiksliai tą Lietuvos kalbą, kuri galėtų būt pavadinta „Pakursiečių tarme“. Jisai, matyti, gyveno ilgą laiką Pakursėje, nuo savo kaimynų latvių ar sulatvėjusių lietuvių išmoko latvišką kalbą ir neilgai trukęs, kaip drasus vyras, ėmė rašyti visą ke-turių kalbų žodyną. Tokiu maž-daug keliu atėjo pas mus „Kunigo Mykolo Miežinio žodynas“. Kelias, žinoma, buvo lengvas: nėkokie filologų darbai, nė jų mokslo įstatymai netrukde tos kelionės, nes kun. Miežinys visoms tomis kliūtims pasuko iš kelio ir lai-mingai pro jas pravažiavo. Šita istorija surinkimo žodyno paaiškis visas tas žodyno kliaudes, kurias tuojau aprašysiu.

1) Kun. Miežinys apleido daugybę paprastų mūsų kalbės žodžių. Skaitydamas pasaką: „Kaip pateko kerdžius prie dangaus vartų“ (Ukin., 1893 m., No. 8), neradau kun. Miežinio žodyne šitų išimčių iš pasakos žodžių: *darbštus* (yra tik *darbus*), *keli*, *keliolika* (yra tik „*keliolika*“ (?), *keliolika*“), *kerdžius* (yra tik „*skerdis*, v. *kerdžius* (skyriumi nėra „*kerdžiaus*“), *pavesti* (prasmėje *atiduoti*, *paskirti*), *skurdus*, *skurdžiai*, *sodietis*, *trukšmas*, *valdovas*, *viršenybė*. Pirmose 25-se „Anykščių šilelio“ eilėse yra tokie žodžiai, nepaaiškinti kun. Miežinio žodyne: *apykraisis*, *kelmuotas*, *grožis* (*grožė*), *šlamėti*, *ola*, *kimsynė*, *lieknas* (adjekt.); du žodžiu: *apsalti* ir *raistas* kun. M-ys išvertė neteisingai. Kaip daug žodžių apleista kun. M-io darbe, galima suprasti iš to, juog visas tas žodynas tiksliai apie 15000 žodžių teturi, t. y. tik tiek, kiek galėtų būti ketvirtojo dalyje pusė-tino lietuviško žodyno.

Vienus žodžius kun. Miežinys apleido visai be priežasties, nes jo apleistieji žodžiai labai lengva rasti žmonių kalboje, — čia jisai pats kaltas; kitus žodžius, būtent daugybę tokių „rašto kalbės“ žodžių, kuriuos jau vartoja beveik visi mūsų rašytojai, jisai apleido delto, juog prieš dešimtį metų, t. y. rašant žodyną, jų dar nebuvo kalboje, — čia nėra kun. Miežinio kaltenybės.

2) Kun. Miežinys nevisur atskiria latviškus žodžius nuo lietuviškų. Begyvendamas Pakursėje, jisai girdėjo tarp lietuvių nemaža latviškų žodžių, kuriuos ir išspraudė tiesiog į „lietuvišką“ žodyną. Tokiu būdu mūsų žodynan pateko žodžiai, pajimti tiesiog iš latviškos kalbės ir žinomi tiksliai Pakursėje: *abejodas*, *abejodumas*, *ada* (liet. *oda*), *jemeslis* (liet. *priežastis*), *skabas* (liet. *skobus*, *suskobęs* — sinonimas žodžių — *rūgštus*, *surūgęs*, *aperberis* (= *drabužis*), *pret* (= *prieš*, *priešais*) . . .

3) Išreikšdamas žodžių prasmę, kun. Miežinys nepasirūpino, kad prie mūsų žodžių būtų parinkti visai atsakomi, tam tikri svetimi žodžiai; lietuvišką žodį kun. Miežinys dažnai paaiškina tokiais svetimais žodžiais, kurie toj vietoje visiškai netinka. Pavyzdžiai: *ėdrus* (= kurs daug ir viską valgo) rusų kalboje gauna prasmę *хищный* (= gyvėdra), *eikvojimas* arba *aikvojimas* prie prasmės „*tehreschana, расточительность*“ gauna dar bereikalingai prasmę latv. *vejprahitiba* (= lengvamanystė, lengvatikystė), rus. *распоряжение* (= įsakymas, liepimas); *jo mylista* latv. kalboje reiškias, pagal kun. Miežinį, *juhsu* (?) *žehlastiba*; *ipykti* ir *ipykinti* *раззлобить* (= įpykinti); *baimingas* neatskiriama nuo dievobaimingas ir išverstas rusiškai *благочестивый* (= dievobaimingas, maldingas); *atlyžti* (Miež. *atližti*), kurs žinomas prasmėje „nustoti pykus“ arba „atsileisti“, rusiškai išverstas *облегчить убавить* (= palengvinti, sumažinti); *tamsta* rus. *Ваме благородіе, преподобіе* (= palengvinti, sumažinti); *taip rus. такъ какъ* (= kadangi, nėra, nes); *szventas* lenk. *święty*, *szventasis* lenk. *świętobliwy*, *świętoszek*, *pabożnis* (nors tarp *szventas* ir *szventasis* visai nėra skirtumo prasmės).

4. Vietomis yra nemaža netikusių latviškų, lenkiškų ir rusiškų žodžių. Kartais kun. Miežinys įrašo netikusius ir lietuviškus žodžius, jo paties nukaltus ir visai nevartojamus lietuviškoj kalboje. Prie tokių netikusių lietuvių žodžių rektų priskaityti: *beržyninis*, *beržotinis*, *didumeninis*, *eglyninis*, *pučkarne*, *samdinikinis* etc.

5. Žodžiai, kuriuos mės gavome iš svetimų kalbų, padaryti nuo pradžios lyg galui pagal svetimus pavyzdžius. *Egipcijonas* (= egiptietis) kilo iš lenkiško „*egipcjanin*“, erbavinė popiera (= štempelinotoji p.) iš lenkiško „*papier herbowa*“, *estinieks* (= estas, estų tautos žmogus) savo priesaga — *ieks* gavo pagal latviškos kalbės žodžius (*darznieks* = daržininkas, *gudrinieks* = gudrininkas, *gudruolis*). Visi trys šitie žodžiai neteisingai išversti ir latviškai: *egipters*, *erbains papirs*, *estzemnieks* (turėtų būti — *egiptietis*, *stempel papirs*, *ihgauns* arba *ygauns*).

Prie silpnųjųusių aprašomo žodyno turiu pridėti dar nenuoseklumą rašybos, sumaišymą tarmių, neatskyrimą sinonimų, vietomis nepaženklintą balsių ilgumo ir žodžių kirčio. Jei kur galima apsieiti be ypačių ženklų ilgoms balsėms ir žodžių kirčiams išreikšti, tad žodynuose ir gramatikose, man rodos, be tų ženklų vis tik nereiktų rašyti lietuvių žodis: stoka šitų ženklų didei kliudų skaitymą tiems, kurie nesupranta įrašytų žodynuose ir gramatikose žodžių.

Nurodęs nemaža kliaudžių, randamų kun. Miežinio žodyne, būčiau neteisingas, kad nenurodyčiau ir to, kas jame tikrai gero yra. To gero, teisybę sakant, nedaugiausia. Viena, kun. Miežinio žodynas turi daug gerų žodžių, težinomų Kauno gubernijoje ir nėsančių Kuršaičio bei Nesselmano žodynuose. Kas norėtų pažinti Kauniečių kalbą, tam Miežinio žodynas gal atnešti nemažą naudą. Antra, šitame žodyne yra daug mįslių, priežodžių, patarlių etc. . . . Pavyzdžius, nors dažnai jie įrašyti ne savo vietoje, kun. Miežinys sėmė iš gerų šaltinių, būtent iš žmonių kalbės. Rinkdamas tokiu būdu pavyzdžius, kun. M-ys pabrangino visą savo žodyną: mįsliai, priežodžiai, patarlės, — visi tokie dalykai gali būt su didele nauda suvartoti medegai lietuvių gramatikos ir ypačiai mūsų kalbės sintaksiui. Šitiedvi žodyno ypatybi priskiria visą kun. Miežinio darbą prie tokių, kurie tegali būt medega kitam geram darbui, būtent mūsų žodynui ir mūsų kalbės gramatikai. Praktiškiems siekiams reikalingas būtų daug pilnesnis ir geriaus apdirbtas žodynas. P. Vaidila.

Laiškelis „Varpo“ Redakcijai.

Šeštamjame šių metų „Varpo“ numeryje yra straipsnelis apie pripažinimą premijos p. Aisbės Elementorini. Komitetas, kurs skyrė premiją, šiuo laiškeliu prašo apskelbti: 1) juog minėtąją premiją paskyrė ne visi Komiteto sąnariai — vienu balsu, bet tiktai tris balsai prieš vieną (buvo keturi Komiteto sąnariai) ir 2) juog straipsnelyje apie paskyrimą premijos yra išispraudusi spaudon viena didelė klaida, būtent vietoje žodžių: „Dievo, kad palaiminimo jis ko plačiausiai tarp Lietuvių prasiplatintų“ reikia skaityti: „Dievo palaiminimo, kad jis ko pl. . . .“ (94 pusk., 1 skiltis, 2 eil. iš apačios). Už Komitetą.

Žodis papiktintojams.

Ilgas ir nuobodžias dienas turi sargas, dabojaš valymą vietas, užgramozdintos dideliu bjauriu muru, neleidžiančiu saulės šviesos nė šilumos, da pikčiau, juog mato, kad tasai sunkus darbas tiktai želvės žingsniais paikiui teslenka, ir širdis jo plyšta, kada jis mato, juog pasislėpusi piktadėjo ranka stengiasi užtaisyti vos-ne-vos pramuštas muros sienas.

Tokiame padėjime aš jaučiausi esąs, kada sergėjau darbą griovimo sienos, kurios pirmieji pamatai tapo padėti nelemtos atminties *Horodlio* suvažiavime 1413 metuose, kuri nuo ano laiko iki mūsų dienų, juo tolyn, juo labyn, vis ėjo augštyr ir storyn ir išaugo į milžinišką pertvarą tarp dviejų brolių, vienos motinos tėvynės vaikų, t. e. tarpu bajorų ir sodiečių, kuri (siena), nekalbant jau apie kitką, duoda progą svetimiems tyčiotis iš mūsų tautos ir plėsti vienus ir kitus.

Mums ne paslaptis, juog šio amžiaus dvasia palytėjo savo sparnais ir tula sulenkėjusių Lietuvos bajorą: nors su vargu, bet ir jų akys pradėjo apsiprasti su teisybės šviesa; atsargiai ir nedrąsiai pakelia jie savo vokus, kaip ligonis, ką-tik nuėmus jam nuo akies kataraktą, ir pradeda įgauti lyg naujas sveikas akis, su kuriomis galima pažinti brolius ir seseris, kuriuos jisai, lyg apjakes, per amžius telaikė tiktai per mašinas, sutvertas jam ant naudos. Bet matyti, toksai ligonio sveikimas ne visiems patinka, ir štai iš užkampio, it pamėkla, pasirodo ranka ir meta sveikstančiam į akis pilną sauja šiukšlių . . .

Kamendorius Š. parapijos P., išsigirdęs, juog juo parapijoje atsirado bajoriški namai, kame atvirai ir dagi demonstratyviškai išrodo prilankumą plitimui tarpu bajorų tautiškos kalbos, užsimanė šaltu vandeniu aplieti pradedančias šilti bajorų širdis: jisai įteikė senam gerbtinam šeiminkui paskaityti knygpalaikę „*Dievas Dangus ir Pragaras*“*) su žodžiais: „Štai ką rašo Lietuviai!“ — Seniui, pripratusiam prie lenkiškos kalbos ir iki šiol lietuviškai tekalbėjusiam tiktai su tarnais, ir tai vietiniu dialektu, nelengvai duodasi skaityti šių dienų lietuviškas raštas; todėl šeiminkas tą brošiurą padavė savo dukterims, kurios jau apsipratusios su laikraščiais ir knygomis, dabar leidžiamomis, — ir galima įsivaizdinti, ką per įspūdį padarė toji brošiura ant dievotų moteriškių! . . .

— Kunigėlis atvėrė mums akis, — tarė viena: — dabar matome, kad tame neva tautiškame krutėjime lietuviška kalba tėra tiktai lyg kokia skraistė ap-

*) Neskaičiusiems tos brošiūros turiu paaiškinti, juog jos turinys — tai vienas piktžodžiavimas ir išdergimas visoko, ką žmonės nuo amžių papratę garbėje laikyti; protavimas tenais kvailas, be jokių pamatų, stilius — ne literariškas, etika — po kojį suminta. *Autorius.*

siausti steigimui išnaikinti katalikystę ir palengvinti valdžiai versti visus į pravoslaviją.“

Tai yra tikras faktas, kurį aš apsiimu su liudinkiniais išrodyti. O kunigas tačiaus, ką besėja papiktinimas tarp dviejų tautos dalių, beveik po penkių šimtų metų persiskyrimo žadančių suseiti į vienybę, gerai būtų padaręs, kad nebūtų pamiršęs Išganytojaus žodžių: „*Palaiminti pakajū darantiejai, nes anie sunumis Dievo bus vadinti.*“ *Deus et Terremont.*

Judėjimas iš apačios.

Vienas Rusas, prigulįs prie persekiotojų Lietuvių tautos, kartą išreiškė man tokią nuomonę: „ar žinai tamsta, ką aš pasakysiu? — aš gyvenu jau kokią dvidešimt metų Lietuvoje, perleidau per savo rankas daug visokių draudžiančių prisakymų, bet gyvenimas šitame krašte kaip ėjo savu keliu, teip ir tebeeina, nežiūrint ant visų mūsų draudimų. . . . Išvark tu prigimtį pro duris, ji ilis tau atgal pro langą.“ . . .

Iliš, ilis, — tariau aš sau, — nebeišnaikysite lietuvių, nes jau prasideda judėjimas iš apačios. Ištikro paskutinį laiką tarp žmonių auga visokios slėpamos nuo valdžios draugystės, platinančios visur ir visokiais keliais Lietuvių idėją. Apie vieną tokią draugystę, kurios įstatymai ir darbai man yra žinomi, aš ir noriu čionai plačiau pranešti, turėdamas viltį, kad ta žinia palinksmis širdį nevienam tautiškos dirvos darbininkui ir sustiprīs ilstančią jo ranką.

Vardas tos draugystės — „Atgaja“. Laikas jos atsiradimo tikrai man nežinomas; tiktai ant lapelio pakliuvusių į mano rankas jos įstatymų stovi tokie skaitliai: 7, V—89; — tai tur-būt laikas surašymo įstatymų. Štai kopija tų įstatymų:

I. Priežastis (atsiradimo draugystės).

Kad mūsų žemesnioji karta snaudžia ir nesijunta per tamsumą savo sunykimo: ji visaip kaip, morališkai ir materialškai, stovi žemiaus, nekaip kitos tautos.

II. Tikslas.

Krutėdami tautišškai mės, budisime savo snaudžiančius brolius.

III. Įstatai.

§ 1.

Kiekvienas mūsų draugų tur kas sąvaitę prirašyti 8-linkį puslapį šio-to:

- a) Girdėtų nuo žmonių — mišlių, priežodžių, pasakėlių, dainelių, senų padavimų, burtų, prietarų;
- b) su kuo ką šnekėjo — teisingo ar juokingo;
- c) ką kas matęs ar pastebėjęs padangėje — ant oro ir ant žemės;
- d) kur buvęs — toli ar arti, kur ką dirbęs;
- e) ši-tą ką pats prasimanęs.

§ 2.

Tuos sąvaitraščius sunešti arba atsiųsti ing vieną vietą ir persiklaudyti vieni kitų darbavymo.

Pasarga I. Kas toli gyvena, nors per pusmetį turi prisiųsti savo darbą ing paskirtą vietą.

Pasarga II. Tie raštai bus sudėti, iki kas suvartos reikalinguosius dalykus.

§ 3.

Kas sąvaitę dėti po vieną kapeiką nusipirkimui knygų draugystei pasiskaityti.

Pasarga. Kas ir tos kapeikos iš neturto nepridėtų, bus draugininku, kad tik sąvaitinį savo užrašą išpildys, ir kas mėnuo ar rečiau prisiųs jį vieton.

§ 4.

Pinigus sudedame su visų žinia, pas vieną, koki-nors mūsų draugą. Tuos metų gale, pagal sutarimą, išleidžiame ant knygų ir laikraščių.

Pasarga. Tos knygos nėvienam nepriderės, tiktai draugystei.

§ 5.

Vyriausybė mums nereikalinga, nes esame visi lygūs draugai: dirbame pagal sutarimą iš-vieno — kiek kas suspėjame, kaip kas galime.

§ 6.

Neįildančius tų įstatų atstumiamo šalin!... Mums užteks likusiųjų — 2, 3 ar 10-ties sanarių.

Apsvarstydami tos draugystės įstatymus, matome, kad priežastimi jos atsiradimo buvo morališkas ir materiališkas sunykimas mūsų žemesniosios kartos ir ne sijautimas to sunykimo. Tikslas arba siekis jos yra krutėti tautiškai ir budinti savo sąsūdalius. Tas krutėjimas apsireiškia savaitiniuose raštuose (— apie jų turinį bus paskui plačiau pakalbėta —) ir dėjime pinigų draugystės knygynui įtaisyti. Iš nutarimo — dėti kas savaitė po kapeiką — matyti, kad daugumas draugystės sąnarių yra neturtėliai, nes pagaliaus ir tą kapeiką atleidžia sąnariams, jeigu tiktai jie pristato savo sąvairtraščius kas mėnuo ar rečiau. Tokiu būdu draugystė davė didesnę svarbą rašto darbams savo sąnarių. Mano rankose yra glėbelis draugystės raštų visokių turinio. Apie vertę tų raštų kalbėsiu žodžiais vieno tos draugystės sąnario: „Maža tėra surašyta ir paduota ing žinias ateinančiam laikui! Musų dešimtmetyje mokintiesnieji vyrai renka ir rašo ateinančiam laikui apie žmonių vargus ir darbus. Dar prisideda *padavimui žinių* maža dalele žmonių artojų, nors ir visi sąnariai, kas ką sugriebdami, pristato draugystei siokių-ne-tokių žinpalaičių. Žinoma, visi toj draugystėj esame nemokinti vyrai: gal iš mūsų darbų kitados ir pasijuokia mokintieji vyrai; apie tai atsirašome tų vyrų. Kas tinka, lai bus prijįmta, o kas netinka, lai paliekti teip-pat; arba kurie daiktai būtų jau aiškiaus aprašyti pirma mūsų, tai mūsų raštai lai paliekti teip-pat! *Mės tiktai kartais mintį užduodame mokintiems vyrams*...“ (Žmonių vargai, parašė J. L.). Rašytojas pripažįsta dvejopą vertę savo draugystės darbams, su kuo ir aš sutinku: 1) suteikimas žinių ir 2) uždavimas mokintiems vyrams minčių. Draugystės raštuose yra dainų rinkiniai, pasakų, mįslių, priežodžių, tautos vardų, ligų ir jų gydymų. Bet mano rankose yra tiktai maža dalele šių dalykų; daugians turiu medegos antros eilės, — kur paduotos mintys mokintiems vyrams.“ Svarbiausias viso dalyko atsitikimas yra pakėlimas draugystėje klausimų, teip saktant apimančių gangreit visas puses gyvenimo dabartinės Lietuvos. Čia aš paduosiu visus klausimus, suvesdamas kuopon visus atsakymus, kurių turiu po aštuoniolika ant kiekvieno klausymo, arba užrašydamas tiktai įžymesnius atsakymus.

I. Kokį tur ūkininkai del ganyklų ir pievų nuo ponų vargą? — Daugumas atsakančių pripažįsta didelį vargą, nes kaip pievos, teip ir ganyklos daugumai stokos dėlei reikia tiesiog samdytis. Jeigu kur nereikia samdytis, ir žmonės tur bendras ganyklas su dvaru, teip vadinamus servitutus, tai vėl kyla nelaimė, nes tie servitutai pagimdo visa versmę bylų su po nais, o bylos jug prekitoja didelius pinigus ir maitina tiktai visokias siurbėles ant žmonių kūno. Mokesčiai už samdymą kas metai vis didinasi, pagaliaus kitur nebegalima nusisamdyti nė už kokius pinigus, nes kaip kur patys ponai plėšia žmonių samdomas vietas ir taiso priedvarius. Tokiu būdu nebegali žmonės laikyti nutrėsimui žemės atsakomo skaitliaus gyvulių, o mažai trėšiama žemė nebeįsuduoda gero vaisiaus. Kaip išbristi iš tų nelaimių, atsakytojai ne-

vienaip žiūri; tūli jų nurodo dobių sėjimą t. y. ūkininkavimą ant daug laukų. Bet yra tarp atsakančiųjų ir tokie, kurie, matyti, nepripažįsta ūkininkų vargų. Štai, žemiaus stovis vieno amatininko bežemio atsakymas teip skamba: „po vargų tur atilsį, iš trūso uždarbi.“

II. Kodel kita-kart buvo sakoma: geriaus būti geru įnamiu, nekaip menku ūkininku? — Ant šito klausymo daugumas nieko neatsako. Kurie atsako, tai išsitaria, kad šita patarlė užsilikusi yra nuo baudžiavos laikų, kada padėjimas daugumo ūkininkų buvo labai vargingas, nes siūsdami dvaran savo bernus ir mergas, patys savo žemės negalėdavo laiku apkuopti ir ing pavasarį duonos pristigdavo. Įnamys dvaran nėjo. Pasistatęs kur ant ūkininko sodybų savo pirktelę, turėdavo atlyginti jam už tai, eidamas darban per 6, 8 arba 10 dienų. Kitas visas laikas pasilikdavo pačiam; užtaigi trūsdamas įnamys visados galėjo sau užsipelnyti duoną ir apdangą, nes ūkininkui darbo niekados netrūkdavo. Gerai gyveno iš ūkininkų tiktai visokie dvaro pristovai, kaip antai: vaitai, tūjūnai, rykuliai ir medsargiai, vienu žodžiu visi, kas pagal seną priežodį „trynė rūrą ing mūrą“.

III. Kodel broliai drasko žemes? — Trumpą turinį visų atsakymų ant šito klausymo išreiškia savo žodžiais augščiaus minėtas amatininkas bežemis X: „Kad visi nor valgyti, be žemės — savo kash'o sunku.“ Užtaigi, idant valgio netrūktų, tūli atsakytojai pataria išleisti vaikus ing visokius mokslus, kad paskui galėtų sau duoną pelnytis; jie priveda pavyzdžius, — kur vienas iš trijų brolių, pagrižęs iš kariūmenės, ir išsimokinęs feldšerystės, gavo vietą feldšerio ant geležinkelio; kitas teip-pat pramokintas, sugrižęs iš kariūmenės, paliko to paties geležinkelio per konduktorių, — ir abudu gerai gyvena; namie palikęs brolis teip-pat partekusiai laikosi. Drasko žemes daugiausiai ten, kur visi namieje sėdi, užsiūsdami viens ant kito visokius pakampinius advokatus, kurie sėdėdami karčiamose tiktai savo aukų telaukia.

IV. Ar jiems katriems geriaus, kad išsidrasko? — Daugumas sutinka, kad tiems, kurie šį-tą gauna, labiausiai, jeigu jie žmonės darbštūs ir su nuomone, daug geriaus esti išsidalinus, nekaip krūvoje gyvenant; bet yra ir tokių, kurie pripažįsta, kad visiems menkas gerumas, nes išsidalinimas be bylų dažniausiai neapsieina, o besibylinėdami paskęsta skolose ir patenka į žydų rankas; vėl, ūkininkaudamas ant visai mažo sklypelio žemės, žmogus, ir darbštus būdamas, nieko neištaisys.

V. Kodel broliai geroju neduoda jiems žemės? — Trumpas turinys visų atsakymų toksai: kad gailisi turto, neturi broliškos meilės ir elgiaisi pagal priežodį — „šia — tai je, dakš — tai ne“, arba, anot p. X. žodžių, delto kad žmogus virsta ing šuni — „aš turiu, tai mano.“ Visų nuomonės apie šią dalyką gali buti išreikštos šitam atsakyme vieno sąnario, teip-pat bežemio: — kiekvienas, turėdamas apščiai duonos, ar tai būtų ūkininkas ar tai įnamys, teip sako: „tai mat. kokie dabar laikai! — brolis brolių drasko, plėšo, kaip šuo puolena!“ Bet kaip tiktai pačiam pažiūrėjo ing akis bėda, nebeturi duonos, tuokart užmiršta, ka vakar kalbėjęs, tuokart tiktai žiūri, ar neturi ir jisai kokio brolio arba kokios sesėrs, kad teip-pat galėtų draskyti, kaip ir tas, iš kurio pirmiaus juokėsi. Broliai! visi esame iš vienos žemės ir visiems jį priguli: turime dalintis, ar daug turime ar mažą. Žinoma, kas nenori duoti geroju, nuo to reikia su piktumu imti. —

VII. Kodėl, turėdami pilnas dubas, vieni yra turtingi, kiti tiktai pertekę, tretį visiškai nususe? — Turinį visų atsakymų ant šito klausimo ir galima išreikšti trumpoj minyje p. X., tur būt pajimtoje iš senovės priežodžių: kas dirba, tūsinėj, da privogčioj — tas turtingas, kas trūsia ir taupo — tas pertekęs, kas tingi ir aldravoj — tas nususes.

VIII. Kodėl arendoriai, mažne visi geriaus pertekusiai gyvena, nekaip tie, kur savo žemės turi? — Visi savo atsakymuose pripažįsta arendoriams didelį apskrumą, vikrumą ir rūpestį apie ateitį, idant susidėjus siektiek skatiko galėtų nusipirkti savo gabalėlį žemės.

IX. Kiek savo žemės turėdamas, gali žmogus gerai išdirbti, nukrešti, kad išmistų su savo šeimyna? — Daugumas reikalauja dešimties dešimtinų (apie 15 mārų), kiti pasikākina trimis-keturiomis, mažiausia reikalauja p. X. Štai kaip jis rašo: „Man buvo pati, keturi vaikai ir sena motina; per metus 28 pūrus suvartodavome. Turėjau vieną karvę, dvi avi ir paršą: čia mėšlo māža ant vienos dešimtinės.“

X. Kodėl bežemiai įnamiai, palikę sodžiuose savo tribeles, eina į dvarus bernauti arba uždarbūja miestuose? „Žuvis plaukia, kur giliaus, žmogus jiesko, kur geriaus. Tai mat, sodžiuose nebegali išsimaityti!“ atsiliepia p. X. Ant to visi sutinka; tūli dar duoda pavyzdžius, kad netiktai tarp prastų darbininkų dabar yra daugiaus jieskančių, nekaip samdančių, bet ir tarp amatininkų: kur pirm 15 metų ant visos parapijos buvo du kriaučiu krikščioniu, dabar jų yra apie 20, ir visi turi māža darbo.

XI. Kokis bežemių mitimas, apdangalas ir pergyvenimas? — Sunkus, prastas ir trumpas: dažnai sausas, nedarytas viralas ir senas drabužis. Kurie netarnauja, nevisuomet turi uždarbį: daugusia pasipelno vasarą per darbymečius, žiemą gauna jei tiktai linus plūkti ir malkas kirsti.

XII. Kodėl veda, neturėdami žemės? — Kad toksai tur būt reikalavimas prigimimo, spēja visi rašytojai vienu balsu.

XIII. Ar negeriaus būtų tokiems nevedus? — Daugumas sutinka, kad nevedusiam būtų lengvesnis pergyvenimas, bet prigimimas pergalėti sunku. Vienok p. X. visai priešingos nuomonės; jis sako: „rūpestingam ir sveikam darbininkui, vedusiam ir santaikoj gyvenančiam, simta-kart geriaus. Tinginiui ir besveikačiui visai sunku.“

XIV. Ar labiaus dievobaimingi tretininkai ir davatkos? — „Toks jojams, toks važiuojams,“ sako p. X. Visi sutinka, kad toji luoma, kaip ji dabar yra, beveik niekam netikus, susideda vienat iš visokių nenaudėlių, kurių daugumas tiktai liežuvauja ir paleistuvauja.

XV. Ar visiems reikėtų mokintis ant knygu, ar ne? — Visiems. Tiktai vienas iš atsakančių prideda: „kurie akimis mato.“

XVI. Kokį gerumą žmonės turėtų iš mokslo, jeigu visi gerai išsimokintų? — Visi pripažįsta didelį gerumą „dėl Dievo ir dėl sviato“, o p. X. sako: „aukso turėdami, švino nebepageidautų!“

XVII. Kiek reikėtų kiekvienam mokėti? — Daugumas pripažįsta reikalingumą mokėti skaityti, rašyti ir skaitliuoti, pridudami *lietuviškai*; tūlas prideda prie to da arti, akėti, pianti ir kultū; tiktai du pasikākina mokėjimu poterių ir skaitymu maldaknygių, o p. X. atsako: „iš knygu bei rašyti ko daugiausai ir amata, koks patinka.“

XVIII. Laikraščiai arba gazietos, ar verta skaityti mums artojams? — Verta, tiktai skundžiasi, kad sunku gauti; o p. X. teip apreiškia savo nuomonę apie šita dalyką: „Kad visi susiimtų skaityti, tai patys susijieskotų visokius naudingiausius sau mokslus, t. y. patys įsisteigtų laikraščius su geriausiais pamokinimais.“

XIX. Ar per juos gali žmogus pasimokinti ko gero? — Visi atranda, kad laikraščiai suteikia naudingas ir reikalingas žmogaus gyvenime žinias, nes mūsų laikraščiai yra paskirti mūsų pačių apšvietimui: „Yra ir netikusių laikraščių, kurių neprigulėtų skaityti; gerai žemei ir gera sėkla prijimti tereikia, negera sėkla neduoda vaisiaus: užtat perskaičius negerus darbus, neina geram žmogui ing atmintį, bet geri darbai pasiliekti galvoj ant visados“ — atsiliepia vienas draugų savo atsakyme.

XX. Kokį turi dėl mūsų vargą mūsų kunigai? — Apie šita klausimą mąstymai draugų labai yvairuoja: vieni pripažįsta kunigų darbus apie bažnyčią ir žmonių reikaluose už didelį vargą, kiti už visai menką, sakydami: „vargstame visi, bet begipu vargti už simteriopą užmokesnį.“ Čia išsikiša atsakymas vieno rašytojau, kursai pripažįsta už didelius vargus tiktai vargus kunigų-patriotų, kurie dažnai baigia savo gyvenimą Siberijos tyruose arba giriuose.

XXI. Ar jie iš to savo vargo tur sau šoki-tokį pelną? — Daugumas draugų atranda, kad kunigai gauna užtektinai pelno, tūli net sako, — perdidelį, išskyrus 2-3 rašytojus, kurie kunigų vargus laiko per neapmokamus nekoku užmokesniu. Kunigai-patriotai negali turėti už savo darbus nekoko užpelno Lietuvoje, tiktai didelę garbę po savo mirties, — teip baisesi dabartinės vyresnybės jie persekiojami. —

XXII. Ar apsimoka žmonės kunigams už jų trūsus? — Daugumas savo atsakymuose pripažįsta, kad perpilnai apsimoka, išskyrus 2-3 augščiaus minėtas ypatas.

XXIII. Kuo? — Atsako: pinigais, javais, linais, stuomenimis ir tt.

XXIV. Kaip apsimoka? — Pagal kunigo reikalavimas, — atsako, nes ir neturtingiausias iš paskutinos stengiasi atiduoti, ko reikalaujama.

XXV. Ar „didieji daktarai“ vertesni už kunigus? — Daugumas pripažįsta vertumą daktarų, kiti abejoja, o vienas — neatranda nekokios vertės juose.

XXVI. Ar jie labiaus žmones pagydo, kaip tie šundaktariai? — Daugumas draugų atranda, kad jie daugiaus žmonių pagydo, tiktai sako: „gaila kad mūsų žmonės per savo tamsumą reikalauja, idant mirties nebūtų.“

XXVII. Ar jie labai žmones plėšia? — Apie plėšimą visai tarauja: vieni sako, kad jie turi jimti brangiaus pagal savo mokslą, kiti sako, kad jie ima pagal žmogaus turta, labiausiai lietuvių kilmės daktarai, kiti vėl tiesiai atsiliepia, kad daktarai plėšia.

XXVIII. Ar geriaus pas juosėjus? — Katrie juos už vertesnius laiko, tie atsiliepia, kad geriaus, labiausiai sako, pas lietuvių-daktarus; kiti abejoja.

XXIX. Ar geriaus eiti gydytis pas tuos. kur ant cukraus dalinėja vaista? — Daugumas sutinka, kad ir menka liga vis tiek, kurėjus, nes liga ir pati gali pereiti, bet su didele liga reikia šauktis prie „didžiųjų daktarų.“

XXX. Ar pagydo tie ant cukraus dalindami? — Pagydo, — sako daugumas, — jeigu liga ir pati pereina. Antra atsukus, sako kiti — kaip kam laimė: dažnai bobos geriaus už daktarus pagydo „kARBUN-

kulą, čiartaplaukį“ su naminiais niekais, kur daktars tuojaus pjauna ir degina.

XXXI. Kodel žmonės spaudžia savo vaikus eiti ing kunigus? — Tur-but tėvams yra geriaus, atsako daugelis. Turinį visų atsakymų geriausiai galima iš-reikšti žodžiais p. X.: „Teip yra! del savo vaikų lai-mės ir del savo gerumo, da ir del visos giminės labo.“

XXXII. Katrie geriaus padaro: ar išėję ant kunigų, ar ant daktarų ir tt. — Atsakymai ant šito kląusymo skiriasi. Daugumas sutinka, kad geriaus yra palikti kunigu, nes ir pačiam ir visai jo šei-mynai ir giminei didesnė garbė nuog žmonių, o už-darbis teipgi nemenkas. Bet labiaus išgudrinta asaky-tojų pusė sprendžia, kad kiekvienas turi rinkti sau mokslą pagal pašaukimą, nes negališ vilkas avelių ga-nyti. Visu-geriausiai išaiškina tą kląusymą p. X., sa-kydamas: „geram visaip gerai; jeigu jieskosime visur teisybės ir numylėsime ją begalo ir iki galui, tai ir bus gerai!“

Dabar matyti, kad visi paduotieji kląusymai ga-lima išskirstyti į kelias dalis: 1) kląusymai apie eko-nomišką gyvenima, 2) kląusymai apie kunigus ir dak-tarus ir 4) vienas kląusymas apie davtkas ir tretininkus. Didžiausias skaitlius kląusymų susiriša su ekonomiška gyvenimo puse. Nors ir žinoma, kad ne viena duona žmogus gyvas, bet tas bjaurybė pilvas, kolei alkanas, tai vis rėkia ir rėkia be paliovos, iki nepaliks sotus. Žinoma, Lietuva nedaro nėkoko išėmimo tame dalyke, nes dabar visoj Europoje viešpatauja duonos kląusymas. Galima sakyti, kad pas mus, del stokos apšvietimo ir iš-gudrinimo proto, da tiktai pavienės žmogystos iš pavergtų luomų pradeda suprasti savo vargus ir mąstyti apie pagerinimą savo būvio. Tarp tų vienetų (vienučių) pirmą vietą užima šanariai „Atgajos“, ap-svarstantieji savo vargingą padėjimą augščiaus pa-duotuose kląusmuose. Čia jie savo atsakymuose pa-rodą augimą ūkininkų vargų del stokos ganyklų ir pievų, del bylų ir draskymosi žemės tarp brolių, ir — kas svarbiausia — parodą didinimąsi skaitliaus be-žemių, neturinčių sau uždarbio ir pergyvenimo kai-muose; vienu žodžiu, parodą atsiradimą ir didinimąsi Lietuvoje proletariato. Užpėnai, rodosi, aprašinė-damas „Varpe“ ekonomiška būvį pakuršiečių, aš pa-rodžiau vargingą stovį pakuršės „kalpo“, priminda-mas, kad tur-but kituose Lietuvos kraštuose ne ge-riaus klojasi (einasi) pačiuotiems darbininkams. Bet ką mės matome iš augščiaus paduotų kląusymų? Kad ir tą-patį duonos kąsnelį, sausus barščius ir skylėtą rudinę vis sunkiaus ir sunkiaus begali užsipelnyti vargdienis bežemis! Ištikro, skuitlius negaunančių vietų eina didyn: dabar ukininkai dažnai samdosi bernus tiktai ant pusės metų; dvaruose ant kiek-vienos darbininko vietos yra norinčių įstoti keletas tokių, kurie prašosi užveizdo juos tiktai užrašyti, vi-sai nežiūrėdami, kiek bus algos; miesteliuose matyti skarmalais apsvalkstę žmonės, kurie jiesko kokio-nors darbo, į miestus ir Ameriką bėga būriais, vis dažniaus ir dažniaus girdėti apie užpuolimus ant kelio, išplėsi-mus namų susitaisiusiomis gaujomis. Vis tai rodą augimą proletariato su visomis jo piktomis pasek-mėmis! Užtaigi dirbantiems del Lietuvos gero vi-sados reikia turėti akise gerovę dauguomenės ir niekadus neužmiršti vargų ir reikalų bežemių ir įnamių, idant negautumem užmėtinėjimų, kaip dabar man atsitiko skaityti tuluose raštuose atgajiečių, matyti, bežemių darbininkų. Jie skundžiasi, kad dabarykščiuose laiskraščiuose ir knygoose gališ atrasti pasimo-

kinimą tiktai tas, kas turi žemę, bites, sodą, daržą, bet už vargdienį įnamį retai kur užtartas žodelis! Jisai neranda nėkoko pamokslo, nėkoko nurodymo, kaip jis greičiaus galėtų išlipti iš savo vargų ir ge-riaus užsipelnyti duonos kąsnelį, idant senatvei arba ligai priėjus nereiktų badu mirti arba pakiemiais šu-nis lodyti. Tūli atsakantiejai mėgina nurodyti ir kelią iš dabarykščių nelaimių: ūkininkas pataria dirbti žemę, padalinus ją ant daug laukų, ir išleisti, ing visokius mokslus savo vaikus, idant paskui nesėdėtų susikrovę namie ir galėtų užsipelnyti duonos kąsnelį; bežemiams, sako, būtų geriaus nevedusiems gyventi, tiktai sunku pergalėti prigimimas. Čia turiu pridurti, kad viename straipsnelyje, matyti, rašytame bežemio darbi-ninko, gerai suprantančio savo luomos reikalus, ga-lima atrasi, pagerinimui savo būvio, reikalavimą vi-nybės ir suturties. Dabar kyla kląusymas — kaip ta vienybė ir santarmė galima bus įvykdyti Lietuvoje? O tas kląusymas būtinau reikės išrišti mūsų inteli-gencijai? Nė žemės, nė pinigų neturime, idant galėtu-mem dirbti ūkį arba verstis, remdamiesi ant pamato solidariskumo; mums palieka tiktai mokslas, kaip įrankis platinimui solidariskumo, kurį ir turime pa-skleisti tarp mūsų tautiečių ko-plačiausiai! Pirmiausias dalykas yra visiems akis pratrinti, išmokinus skaityti, rašyti ir skaitliuoti; paskui suteikti tam tikrą medegą skaitymui ne tiktai ūkininkams, bet ir visiems Lietu-viams. Čia prigulėtų: 1) Mokslas apie pasaulę ir prigimtį (dangų ir žemę su visais kraštais), 2) Istorija mūsų tautos nuog seniausių iki dabarykščių laikų, 3) Visatinė istorija žmonijos, 4) Gyvenimai garsingų vyrų, padariusių daug labo žmonijai, 5) Raštai, su-pažindantieji su dabarykščia organizacija visuomenės ir kova pavergtų luomų už savo žmogiškas tiesas, ir pagaliaus, 6) Apysakos, kuriose galėtų būti parodyti gražūs paveiksiai ypatų, kovojančių už nuskriaustųjų luomų tiesas ir rodančių kelią ing ateitį. Žmonės beskaitydami, pradės mąstyti apie savo vargingą pa-dėjimą; bemąstydami supras vertumą vienybės ir san-tarmės ir suvienytomis spēkomis pageris savo būvį, atnaujindami pamatus gyvenimo. O kad mūsų žmo-nės pradeda justi vertumą mokslo ir suprasti svarbą apšvietimo bei gudrinimo proto, matyti iš didoko skait-liaus kląusymų apie mokslą ir iš prakilnumo atsakymų ant jų, nes daugumas savo atsakymuose, kaip *mini-mum* reikalavimų, parodą skaitymą, rašymą ir skait-liavimą. Likusieji kląusymai apsvarsto kunigų ir daktarų luomą. Kaip apie kunigus, taip ir apie dak-tarus atsišaukimai nevienodi; jie priguli, matyti, nuog sugudrėjimo proto rašytojų arba negerų patyrimų savo susinesimuose su toms luomomis. Pagaliaus turiu pasakyti, kad davtkos ir tretininkai, prie dabartinės jų organizacijos, teip-pat neužmiršti ir vienu balsu pripažinti per didelius nenaudėjimus visuomenės. Ma-tyti, kad visiems išipyko ta luoma, jeigu, turėdami nevienodas pažiūras ir nuomones apie kitus dalykus, vienu balsu peikia davtkas ir tretininkus. —

11./IV 94.

A. K.

Vaistininkas.

Sindikatai arba karteliai.

Sioms dienoms telegrafas atnešė tokią žinią iš Paryžiaus: „New-Jork-Herald paduoda, kad derybos tarp naftos pabirkantų pasibaigė Paryžiuje. Draugystė „Standard Oil Company“ ir susivienyjimas Rusijos naftos savinikų dalyke gaminimo naftos taip pasidalino tarp savęs visą pasaulę: Standard ima sav Ameriką, Britaniją, Prancuziją ir Vakarinę Europą; Rusai — Rytinę Europą, Aziją ir Indiją; kiekviena

pusė prisizada nevesiant pirklystės šalyje. pavestojė kitai pusei.“ Kiekvienas manas, bet nežinas paslapčių šiandykščios ukių organizacijos ir ekonomiškio buvio, skaitytojas užduos sav klausymą: kas tai per atsitikimas, apie kurį kalba viršuj paduotoji telegrama? Kas tai per viešpačiai atsirado, su nepritinkančiais karaliams vardais, kurie elgiasi vienok kaip galinčiausieji karaliai, dalidami tarp savės visą pasaulę? Ikišiol mes tėsame girdėję tik apie tokius viešpačius, kurie turi savo valdžioje karumėnė, ir apie tokius šalių užkariavimus, kuriuos atlieka tiktai su karumenės pagelba; šitą kartą mes matome suvisu kitką: užkariavo ir pasidalino tarp savės visą pasaulę burelis naftos pabirkantų! Toks atsitikimas yra tai ypalybė šios dienos ekonomiškios sastatos. —

Ši laiką nafta butinai reikalinga kiekvienam žmogui: ji apšviečia netiktai iš sidabrinio žiburio puikius rumus turtingųjų, bet ir iš skardies indelio arba iš tam tyčia pritaisytos rašalnyčios — duminę neturtėlio bakužėlę; ji išvarė iš lietuvio grinčios balanas ir pasidarė drauge kaip lietuvės, ilgais žiemos vakarais verpiančios šeimynai marškinius arba rengiančios dukterims kraitį, teip ir lietuvio, rytmečiais gaminančio kluone duoną arba skatiką sloginančioms jį ir atimančioms nuo pė beveik visą kruvinai uždirbtą pelną mokestims. Ypatybė paduoto pradžioj šito raštelio fakto ir naudingumas naftos, o per tai ir reikalingumas jos pigumo, ragina manę pakalbėti apie tą keistą atsitikimą ir, kaip galint, paaiškinti jį. —

Draugystėje žmogus stipresnis, jo darbas lengvesnis ir gausesnis: *unitis viribus res parvae crescunt* — labai seniai pasakyta, o dar seniaus supratas tas principas ir pagal jį elgtasi; jug ir gyvuoliai seka tą teisybę. Yvairios esti žmonių draugdirbystės formos; šiočia ar kitokia draugdirbystės organizacija priguli pirmiausia nuo ypalybių tų reikalų, kurių aprupinimui pasidaro ta draugdirbystė, o paskui nuo laipsnio kultūros, nuo laipsnio žmonių išsilavinimo. Pas laukinius žmones, kurių protas mažai teišlavitas, o reikalai nepainus — medžioti, gintis nuo žvėrių, užpuldinėti ant kaimynų ir grėbti jų turtą, — draugdirbystė esti, teip sakant, sporadiška, retkarčiais ir ant trumpo laiko (nekalbu apie šeimynos draugdirbystę). Bėgant laikui, lavinasi ir stembsta žmonių protas, dauginasi reikalai ir darosi jie įkiresni, nes ir žmonės dauginasi; žmonių lavinimasi ir reikalai — šituo du dalyku turi ant kits-kito tokią įtekme, kad žmonių prasilavinimas gimdo naujus ir daro įkiresniais senus reikalus, o šitiejai paskutiniai spiria žmones mastyti ir dirbti. Naujiems ir svarbiems reikalams aprupinti stipresnis ir daugiau prasiplėtojas protas išranda ir naujas draugdirbystės formas; ilgainiu žmonės organizuojasi į tokią patobulintą draugdirbystės formą, kokią mes matome politiškoje viešpatystėje. — Dalyke parupinimo daigtų fiziškiesiems žmogaus reikalams užganėdinti, t. y. ekonomiškioje gyvenimo pusėje, mes randame teip-pat visokeriopas sądarbystės formas. Bėgyje žmonijos progreso pirmutinė tvirčiaus organizuota nuolatinė draugdirbystės forma tai buvo vergystė; kada žmonės maitinosi tiktai gamtos parengtais daigtais, patys-gi neperdirbdavo jų pavidalo, t. y. kada jie maitinosi uogoms, augalų šaknimis, žvėrių mėsa ir t. p. daigtais, tuomet, neabejotina, nebuvo vergystės; kuopos sąnariai buvo lygus, o iš kulšių apveiktų priešų turėdavo skania kėpsnį; jų dievams, kaipo poniškesniems, mažiaus bet skaniaus valgančiams, tekdavo priešų vadas; trumpiaus kalbant, apveiktus priešus išmudavo. Paskiaus dėlei daugelio priežasčių kilo reikalas dirbti žemę; seniaus laikyti

priešus gyvus buvo nenaudinga, nes jie reika prižiūrėti ir dar šerti, t. y. mažinti savo ir teip mažą maistą; kada-gi pradėjo žemę arti ir javus sėti, o paskui daryti duoną, verpti ir austi audeklus ir t. t., tada prireikė darbininkų; gera savę išvaduoti nuo tokio sunkaus darbo, o dar geriaus turėti daug darbininkų, kurie netiktai tavę užvaduoja nuo darbo, bet dar uždirba tav daug pelno, kurį rinkdamas tu lobsti ir lobsti; užtatai apveiktų priešų jau nežudė, bet vedė juos pas savę ir vertė juos į savo vergus; taigi atsirado vergystė; kiekvienas gyventojas turėjo vergus, kurie prigulėjo jam teip, kaip ir kožnas kitas gyvas ar negyvas daigtas; skirtumas tarp vergo ir kokio kito daigto buvo toksai, kad vergas — tai daigtas su protu; jo išlaikymas nieko nuo savininko nereikalauja, o naudos jis daug daro; vergai atlikdavo visus darbus, patys-gi gyvenė, kaip gyvuoliai, o kartais dar blogiaus. Visuomet teip esti, kad atsiradę tarp žmonių atsitikimai, socijališki faktai, su laiku gauna doriską ir juridišką sankciją; teip buvo ir su vergyste: tikėjimas mokino, kad dievų leista vieniems vergais buti, kitiems laisvais, dora priskaitė tuos atsitikimus prie teisingų, o tiesa, remdamosi ant dviejų pirmųjų, davė savininkams spēką ginti savo valdžią nuo peržengimų. Šeip ar teip mes žiūrėsime ant vergystės, bet vis turime pripažinti, kad tas institutas bėgyje žmonijos progreso buvo žingsnis pirmyn; likę gyvi ir paversti į vergus žmonės dauginosi; laisvi gyventojai, turėdami atliekamo laiko (nes fiziškus jų reikalus aprupindavo vergai) galėjo užsiimti kitu-kuo, padėkime, tyrinėjimu, mąstymu, apskritai — mokslu. Kiti tarp tokių proto gudrintojų, turintiejai stipresni ir miklesni protą ir jautresnė širdį, atsimislyjo, kad Dievas sutvėrė visus žmones lygiais; tokia ju šneka iš pradžių pasirodė kvailiojimu bepročio, bet jie nesiliovė šnekėję; paskui pradėjo jų klausyti, atsirado ir tokių, kuriems toji šneka išrodė teisinga. Iš kitos pusės vergai, kurių buvo labai daug, pajuto savo stiprumą ir galingumą; jų protas teip-pat nemiėjojo, o tulas jų, tarnaudamas namuose, girdėjo galvočių kalbą apie visų žmonių lygumą; žodžiai kiekvienam suprantami, o ypač tam, kuriam jie pranašauja geresnį gyvenimą. Ant galo vergai, rasdami savo padėjimą neteisingu, tur-but, pradėjo neparčiai, blogai dirbti, o kartais murmėti ir dagi prieššis prieš savininkus, nors reikia pasakyti, kad tie jų pasipriešinimai buvo labai nedrašus ir silpni; žmonės papratę buvo tarnauti, jų visa butis buvo vergiškos dvasės perimta; lengviausia jiems buvo parodyti pasipriešinimą — tai blogai dirbti. Vergystė pasirodė nenaudinga, nes reikalai dauginosi, o esančioji ukės forma negalėjo jų prigulinciai užganėdinti. Pasirodė, kad bus naudingiaus, jeigu vergai atiduos savininkui tiktai dalį savo darbo ir pelno, o dalį sunaudos patys; vergystė persimainė į baudžiąvą; teisybe pasakius, ant musų pažiuros tarp vergystės ir baudžiąvos nedidelis skirtumas, ypač ten, kur baudžiąvos buvo sunkios; bet skirtumas yra ir jisai didelės svarbos dalyke žmogystos išsilavinimo; vergas tai daigtas, gyvuolys, lygiai toks, kaip ir kiti gyvuoliai, o baudžiauninkui buvo pripažinta žmogysta, su kuria savininkas daro lyg-kad kokią sutarmę: už gaunamą žemę ir kitus daigtus jis turi pristatyti savininkui tokią ir tokią dalį gaunamų vaisių; nebuvo tai tikra sutarmė, nes baudžiauninko niekas nesiklausė, ar jis tinka, ar netinka ant tų sąlygų. Iš visų kitų pasių tuodu institutu vienodu; kaip pirma vergai, teip paskui baudžiauninkai viską pristatydavo savo viešpačiui; retas daigtas tereikėdavo jam pirkti, nes jo žmonės pagamidavo visokius

daigtus; o jei kokis daigtas reikėdavo nusipirkti, tai tam užtekdavo jam to pelno, kurį gaudavo nuo savo žmonių; kadangi kiekvienas turėjo visus namieje pagamintus daigtus, tai pirklystė buvo labai menka. — Persimainius sociališkomis sąlygomis, žmonių pažiūros persimainė ant tikėjimo, doros ir tiesos; kaip pirma apie vergystę, taip paskui apie baudžias tikėjimas mokino, kad Dievo leista būti vieniems baudžiančiais, kitiems ponais, dora tvirtino, kad toks padėjimas teisingas, kad kitaip nė negali būti, o tiesa gynė savininkų interesus ir valdžią nuo baudžiančių, piktos dvasės ir blogo pasielgimo. — Bet laikas bėgo, žmonių gyvenimas ėjo paakiui, mokslas augo, išmintis brendo, mainėsi pažiūros ir reikalai. Išymus momentas persimainymo senųjų ir atsiradimo naujųjų reikalų pas Europiečius — tai laikas atradimo naujos žemės — Amerikos ir vandeninio kelio į Azijos Indiją; iš Amerikos Europiečiai gavo daug aukso ir sidabro; turtingesni žmonės nori geriaus gyventi, gražiau apsiredyti, puikiau įsitaisyti savo rumus; taigi pralobus žmonėms, jų reikalai pasidaugino; antra vertus, naujų šalių žmonės reikėjo taipgi pristatyti kitus daigtus, už kuriuos galima buvo gauti didelę užmokestį ir pelną. Tokiu būdu atsirado daug reikalų; padėjime, reikėjo padaryti labai daug visokių, tarp tų ir labai brangių, audeklių ir gelumbių drabužiams siuti. Pirma, kaimuose ir dvaruose baudžiančiais, o miestuose amatnikai viską parupėdavo; kožnas amatnikas turėjo savo pagelbinius ir mokinius; amatnikai vienokio amato prigulėjo prie vienos draugystės, turėjo savo įstatus, kuriuose buvo apspręstas su smulkmenoms visas daigtų išdirbimas; kožna amatnikų draugystė dirbo tik savo miestui, užtai žinojo, kiek reikia daigtų, žinojo savo užsakytojus; kad kuris sąnaris per daug nepralobtų ir neskriaustų savo draugų, buvo nuspręsta, kiek mokinių galima laikyti; taigi tos draugystės buvo nedidelės; jos negalėjo aprūpinti užgimusių naujų didelių reikalų. Reikia pridurti, kad apie tą laiką, kada buvo atrasta Amerika, t. y. apie galą XV šimtmečio, senovės pavyzdinga tų draugystėlių tvarka buvo suirusi; seniaus kiekvienas amatniko mokinys galėdavo pastoti ir pastodavo su laiku amatniku; paskui tas dalykas tapo apsunktas pasidarė jau skirtumas tarp amato sąnarių: vieni savininkai, o kiti darbininkai. Tokiu būdu atsiradę nauji reikalai rado atliekamą sav žmonių minią; prie tų prisidėjo dar kiti: žemvaldžiai, pajutę geresnį pelną, pradėjo atiminėti nuo savo baudžiančių žemę ir varyti juos šalin; ant aptuštų vietų padarė avių ganyklas; avių vilnų pardavimas siulė jiems kur-kas didesnį pelną už tą, kurį jie gaudavo nuo žmonių; dalykai kiti kitam atėjo į pagelbą: reikalas daugelio drabužių reikalavo ir gavo daug darbininkų (žinomi taip vadinami „laukų aptvėrimai“ Anglijoje). — Naujiems reikalams aprūpinti pasidarė nauja draugdirbystės forma, taip vadinama rankdirbystė (manufaktura). — Manufaktura — tai darbo įtaisymas, kuriame dirba daug darbininkų po savininko valdžią; jį dėlei daugelio priežasčių yra kur-kas naudingesnė ir galingesnė už amata; čion išdavimai ant išdirbystės, suprantant kiek jų atsieina ant kiekvieno padaryto daigto, mažesni, nes daugelis žmonių dirba po vienu stogu, su ta pačia šviesa ir šiluma, ir reikalinga medega, perkant jos daug, atsieina pigiau; čion darbas kur-kas spartesnis ir geresnis, nes daugelis žmonių darydami vienokius daigtus, pasidalina tarp savęs darba ir kožnas, darant tik tai dalį viso darbo, sekasi kur-kas geriaus atlikti savo darbą; žinomas Adomo Smitto pavyzdys apie adatos darymą, kur darbas padalintas ant kelių dešimtų dar-

belių ir kožną iš šitų atlieka kitas žmogus. Darbo specializacija ir išdavimų ekonomija pigina padarytus daigtus, o savininkui duoda didelį pelną, nes jo daigtus dėlei jų pigumo visi perka; tomis savo ypatybėms manufaktura lengvai apveikia amatnikus lenktynėse; daugelis amatnikų buvo priversti mesti savo amatus ir stoti į darbininkų eilę. Manufaktura ir šėip galinga, greitai gavo milžinišką pagelbą; tą pagelbą davė garinių mašinų išradimas; rankdirbystė persimainė į mašinų išdirbystę, arba kitaip fabriku išdirbystę. Garinė mašina niekad nepailsta, jeigu tik nuolat gauna peną; mažą to, jai dar sveikiau dirbant; be darbo ji tuojuo rudyja ir genda; prie jos ir žmogus negreitai ilsta, nes jam išpuola mažas ir lengvas darbas atlikti. Geros rankdirbystės ypatybės čion šimteriopai pasidaugina. — Vienok, kad rankdirbystė, o paskui fabriku išdirbystė turėtų pasisekima, reikia, kad jų darbo niekas nekliudytų; tiesdavystė pasiskubino įstaisyti joms lygų taką; atsiradus manufakturai, metas po metui nyko buvusios visokios juridiškos painios, kurios seniaus turėjo tobulinti išdirbystę; nuo galo pereito šimtmečio įsiviešpatavo laisva konkurencija — ekonomiškasis principas, kurio ilgai laikėsi visos valdžios ir pagal kurį ekonomiškasis žmonių buvis esąs geriausias tada, kada žmonės gali elgtis pagal savo intereso reikalavimą, suvisu nekliudomi valdžios; egoizmas — geriausias reguliatorius ekonomiškosi žmonių elgimosi. Savasties tiesa buvo pripažinta pilna ir neaprobežuota: su tais daigtais, kuriuos kas turi, ar tai būtų žemė ar koks kitas daigtas, žmogus gali daryti, ką nori, gali iš jų naudotis, kaip jam patinka. Kožnas žmogus nori geriaus gyventi, ir delto geidžia turėti daugiaus turto ir pelno. Išdirbystės įtaisų savininkai, tiksliai savo intereso vedami, stoji į lenktynes; kožnas rupinasi kodaugiausiai pelnyti, o delto kodaugiausiai daigtų padaryti; daugiaus parduoda tas, kurio daigtai geri, bet pigus; papiginti produktus gali tos dirbtuvės, kurios gali naudotis iš visų gerų draugdirbystės ypadybių; manufaktura naikino amatnikus, pabirkai toliau tapat darė; didesnieji pabirkai naikina mažesnius; mažosios dirbtuvės nyksta ir prapuola didžiųjų naruoose. Nekalbant apie kitas sąlygas, didieji pabirkai apveikia mažuosius dar delto, kad jie gali naudotis iš visų naujų technikos išradimų; pabirkas perka mašiną tada, kada už ją reikia mokėti mažiau, ne kaip užmoka tiems darbininkams, kuriuos mašina užvaduoja; mašina tokiu būdu sumažina išdirbystės išlaidas; bet ne kiekviena dirbtuvė gali prasimanyi ti visokias mašinas, tai gali padaryti tiksliai turtingi, dideli pabirkai. Įtaisymui dar didesnių, o pertai dar naudingesnių dirbtuvių, pabirkantai pradėjo telktis į draugystes. Tiesdavystė pasiskubino su savo pagelba ir davė sankciją naujoms ypatingoms draugystėms, taip vadinamoms akcionerių kompanijoms, kurios gali surinkti kodažiausias, reikalingas kapitalo sumas ir kurios niekam skyrium nepriguli, bet yra lyg kokios nežemiškos dvasės, neturinčios kuno; jos duoda progą kiekvienam žmogui, turinčiam nedaug pinigų ir nieko neišmanančiam tame darbe, kuriam atlikti įsteigta kompanija, būti iš dalies tos išdirbystės savininku; gana man tik nusipirkus akciją kokio gelžkelio, ir aš jau savininkas toje dalyje, kokią dalį visos gelžkelio vertės daro mano akcijos vertė; veda-gi darbą išmanantieji, tam tyčia pasamdyti, nors jie būtų suvisu neturtingi; taigi akcionerių kompanija iki paskutiniam laikui buvo geriausia privatiškos ukės organizacijos forma, kurioje kooperacija žmogaus, spēkų fiziškų ir dvasiškų, taip pat ir kapitalo buvo geriausiai sutaikyta ir nešė

gausungus svietui vaisius. Yra tokių reikalų, kurių negalima buvo aprupinti be šitų kompanijų; padėkime, gelžkeliai: jiems pastatyti reikia tiek daug pinigų, kad negalima rasti tiek turtingų žmonių, kurie sudėtų pagal sutarimą reikalingus pinigus; kompanija ant akcijų surenka juos; kuopa žmonių išleidžia daugelį akcijų, kurias perka milijonai žmonių po visas šalis ir tokiu būdu surenka reikalingą sumą. Lenktyne, kovoje už buvį šitos turtingos kompanijos naikina mažesnesias darbavietes ir tas procesas nuolat eina pirmyn; silpnesnės akcionerių kompanijos teipgi pagalios nyksta ir susilieja su stipresnėms, kurių skaitlius mažinasi, o jos pačios auga didyn. Iki pabriku, darančių vienokius daigtus, yra daug, tarp jų eina konkurencija ir jie jiesko didesnio savpelno naudingų pirkėjams keliu, papigidami produktus, o delto keliu patobulinimo technikos maždami išdirbystės išlaidas (nekalbu čion apie visokias falsifikacijas, kurios yra anormališku atsitikimu, aš kalbu tik apie normališkus atsitikimus); bet kada vienokius daigtus daro mažas pabriku skaitlius, kelios akcionerių kompanijos, tada lengva joms suveiti į sątaiką ir jieskoti savpelno lengvesniu keliu už anąjį, uždedant ant produktų prekes, kokias nori; tai vienas dalykas; antras gi dalykas toks: atskiri žmonės suvėjo į draugystę, į kompaniją, — ar negali ir akcionerių kelios kompanijos susilieti į viena draugystę, netikėtai retkarčiais susitarti apie prekes? Gali, ir tokia nauja draugysčių forma jau yra; toji nauja privatiškos ukės organizacija yra tolesnis žingsnis toje pačioje linkmėje lavinimosi ekonomiško žmonių gyvenimo; jos vardu pavadintas šitas straipsnis; angliškai ji vadinasi „Trust“; pirmiausiai ji atsirado, turbut, Amerikoje, o dabar jau yra visose šaliose.

(Pabaiga bus)

Lietuviški laikraščiai.

Amerikos Lietuviai sulaukė lietuviškų politišku klubų. Apie tai skaitome Nr. 21 „Vienybės“: „Plymuto lietuviai nutarė (= sutarė) uždėti (= įsteigti) ateinančiame mėnesyje lietuvišką patriotišką politišką Amerikos ukėsu (?) klubą. Galima sakyti, kad tasai svarbus užmanymas įvyks su nemaža pasekme, nes skatlius lietuvių turinčių bei galinčių gauti Amerikos ukėso (?) popieras, išneša (į) kelis šimtus. Apie tai rupinasi visos Plymuto lietuviškos draugystės.“

Toki-pat politiški lietuvių klubai atsirado ir Čikagoje. Nr. 24 „Lietuvos“ štai ką skaitome: „Čikagoje lietuviai pradėjo tvirti klubus kožnoje miesto vardoje: kur tik daugiau lietuvių radosi, seniai klubai užsirišo (-užsimezgė); jau šiandien yra niat septyni klubai, o dar ketina užsidėti aštuntas 15 vardoje.“ Yra projektas šituos visus Čikagos lietuviškus klubus surišti po vardu „Lietuviškai Respublikoniškos Ligos.“*)

„Lietuva“ Nr. 23 paduoda projektą įkurti Čikagoje draugystę „lietuviškų muzikantų.“ Tasai laikraštis rašo: „Mums rodos; kad d—tė lietuviškų muzikantų būtų neišpasakytai naudinga, nes Čikagoje turime apie dešėta (= dešimtį) visokių lietuviškų draugysčių, o kiekviena (iš) jų neapsieis nepadarius nors vieną balių ar piknyką ant metų; kam-gi mums samdyti kokius muzikantus vokiečius arba lenkus, o ne savo brolius ir jiems mokėti po kelias dešimtis doliarų, jeigu mes galime turėti ir lietuvišką muziką? Užtaigi tegul kiekvienas lietuvis-muzikantas pa-

duoda į mūsų rėdystę (= redakciją) savo vardą, pravardę, adresą, ant kokio prietaiso jisai moka žaisti, o mes sušauksime paskui mitingą del pasikalbėjimo (= pasikalbėti) apie uždejimą (= įkurimą) d—tės „Lietuviškų muzikantų.“

* * *

Tilžėje 23. Birželio tapo atlaikytas visatinas susirinkimas d—tės „Byrutės.“ Pirmsėdis d—tės p. Lapinas, atidengdamas susirinkimą, savo kalboje nurodė „kad d—tė negalint perėjusiu metu girtiesi, nes ji nelaikė nėjokio susiejimo.“ Į vyriausibę d—tės ant ateinančių metų tapo išskirti: viršiniuku p. Lapinas, vietinikup. Mickaitis, raštinikup. Jagamastas, knyginiuku p. Saunius ir skarbinuku p. Pieteraitis. P. Jankus, kursai buvo pereituose metuose raštiniku, priverstas buvo atsisakyti nuo šito vardo. (N. Lietuviška Ceitunga Nr. 52.)

Gana akyvą žinią apie lietuvius kolionistus Samaros gub. skaitome Nr. 24 „Vienybės“: Viens žydas-prekėjas (= pirklys) užėjęs ant grynai lietuviškų kainų, kaip tai: Černaja Padina, kuri turi 600 dvarų (= kiemų) ir Paluklėji. Tos vietos yra Novouzensko paviete. Lietuviai išsiūsti iš Kirvėsių ir Šveksnių Panevėžio pavieto; jie per lietuvišką kalbą kitos nemoka, dėvi lietuviškas sermėgas ir kitus tautiškus drabužius, kurie tėvynėje jau iš mados išėjo; visos triobos yra statomos pagal lietuvišką būdą. Lietuvių ten esą keli tukstančiai; turi jie savo parapijas ir kunigus, net lietuvišką mokyklą ir knygas; jiems čia atėjus išdailinta tapo po 100 desetinų žemės, teip kad da ir vaikai išsidalinę turi jos apščiai ir užtektinai. Visas valscius yra lietuviškas. Norint susižinoti, reikia rašyti arba pas tos parapijos kleboną arba į valscių: Novouzenski ujezd, Samarsoi gub. selo Černaja Padina, Nastojateliu ksendzu Turcinskomu.“

Nr. 48 „Tilžės Keleivio“ skaitome: „Garbingamjam skaitytojui ir garbingajai skaitytojai „Tilžės Keleivio“ šituomi žinę duodu, kad aš su šituo numeriu paliauju šį laikraštį rėdęs ir kad sekantysis numeris jau po redakcija p. Arnašiaus išeis. Aš parkarnei meldžiu ant mano pono pasekėjaus, kurs šaukus lietuvis yra, pasitikėti ir jam džiaugsmą padaryti su skaitlingais apsteliavimais. Armons Plots.“ Tikimės, kad p. Arnašius mokės paleisti „Tilžės Keleivį“ kitomis vėžėmis; tikimės, kad laikraščio kalba, turinys ir tendencija pasigeris.

„Lietuva“ Nr. 24 praneša teip-pat, kad sekantysis num. išeis jau po nauja redakcija p. Jocio. Turime teipat viltį, kad „Lietuva“, kuriai ikišiolei gerų norų, o ir taktu nestakavo, pageris po nauja redakcija kalbą ir turinį laikraščio.

Pirmą Sėjos šių metų užgimė da vienas laikraštis „Lietuviškas Darbininkas.“ Išanginiame straipsnyje „Mes“ skaitome: „Mes visas išgales darbo žmonių ir tai labiausiai lietuvių varguolių darbininkų veikalus savo laikraštyje sutalpinę duosime paaiškinimus apie vislab ką. Tikimės, kad lietuviški darbininkai mūsų gervelyjimą ir mūsų rodų nepaniekis; atsišaukę prie mūsų savo vargė ir mes rapinsimės buti tikrais rupintojais už savo lietuviškų brolių darbininkų labą.“

Nr. 1 „L. Darb.“ patilpo dar kelios trumpos žinios, troptinikų daina ir Lietuvos „piemenėlis.“ Pirmutinis numeris, iš-viso imant, labai skystas. „Lietuviškas Darbininkas“ išaina Bitėnuose pas Martyną Jankų kas dvi nedėli; ant metų prekiuoja 1 mr. 50 pf. arba 75 k.; pavienis numeris — 6 pf. arba 3 kap.

Paulius.

*) To žodžio į lietuvišką kalbą suvisu nereiktų įsileisti, nėra jisai sumištu su mūsų žodžiu *liga*. V. R.

Žinios apie „Susivienijimą Lietuvos Katalikų Amerikoje.“

Amerikos laikraščiai praneša, kad 25. d. šio Rugsėjo mėnesio bus šeimas „Susivienijimo“, mieste Scranton, Pa. Kunigas A. Burba, kurs iki-šiol buvo „Sus-mo“ prezidentu, ragina per „Vienybę“ draugystes, priklausančias*) prie „Sus-mo“, idant siųstų delegatus į seimą arba bent paduotų savo žodį per laiškus; ragina teipogi priklausančiuosius prie „Sus-mo“ Lietuvius apsirinkti kandidatus į „Sus-mo“ vyriausybę, išpildant tam tikrus formaliskumus. Prie to patsai kun. Burba atsisako nuo kandidatos į „Sus-mo“ prezidentus ir prašo Lietuviu, idant išsiskirtų kita prezidentą.

„Vienybė Lietuvinkų“ kaip „Sus. Liet. Kat. Amerikoje“ organas, visur ir visuomet giria ir patį „Susiv.“ ir jo šanarius ir jų darbus; bet kiti Amerikos Lietuvos laikraščiai žiuri ant „Susivienijimo“ kitomis akimis; nekalbant jau apie kitus, priminsime tiktai nuomonę Lietuvos. 33-^{l. 100} numeryje patalpintas ilgokas straipsnis, labai kritiškai žiurįs ant Amerikos Lietuvos lietuvystės apskritai ir ant minėtojo „Susivienijimo“ ypatiskai. —

„Ant galo — sako to straipsnio autorius — tuli Lietuviai sutvėrė teip vadinamą „Susivienijimą Lietuvos Katalikų Amerikoje“, su kuriuo ketino daug gero lietuvystei padaryti, bet iki-šiol da, rodos, nieko nedarė, ir nepadarys, jeigu jo įstatai nebus pertaisyti. Pagal mano nuomonę būtų naudinga, kad per šiometinį seimą permaintytų įstatus ir patį vardą, nėra jau bus gana jam laikyti tokius juokingus įstatus ir vardą — „Susivienijimas Lietuvos Katalikų Amerikoje; vertėtų pertaisyti į „Tautiškas Lietuvos Susivienijimas. Į „Tautiška Lietuvos Susivienijimą“ gali prigulėti: Lietuviai-katalikai, Lietuviai-liuteriai, Lietuviai-kalvinai ir t. t., žodžiu, jei tik Lietuvys, gali prigulėti į jį. Tiktai tokio „Susivienijimo“ vyriausybėje negali būti jokio tikėjimo kunigas. — Gal kas sakys, juog toksai „Sus.“ gali pavirsti į bedievišką ar liuterišką ar į kitoki. — Tai negalimas daigtas, nėra įstatuose turi būti, kad per „Sus-mo“ susirinkimus nebutų priešingų nekokių tikėjimui kalbų, kam gali būti tam tikros draugystės; o lygiu budu, kad nebutų kalbų apie tikėjimus, tik vienat apie tautiškus dalykus. Tokius susivienijimus turi ir civilizuoti svetimtaučiai, tiktai ne Lenkai, nuo kurių Lietuviai ima yvairius netikusius pavyzdžius.“

Privedęs toliaus Petropilio „Labdarių Draugystę“ ir Rygos Lietuvos draugystę, kuriose nėra tikėjimo klausymo, autorius sako: „Tai tokias draugystes mūsų broliai tveria po Ruso jungu, o kas mūsų smegenis apsuko čia, Amerikoje, kurią da kiti veltu vadina laisvės šalimi?! . . . Taigi, broliai, susipraskime nors dabar ir stokime ant tautiškos dirvos! . . .“

Negalima nepasidžiaugti tokiu sveiku samprotavimu.

*) Prie „Sus-mo“ iki-šiol prisirašė 45 yvairios draugystės

Iš Lietuvos.

Mariampolė (Suvalkų gub.). Ober-prokuroras „Švenciausiojo“ sinodo, Pobiedonoscev'as,*) paskyrė

*) Jisai turi keistą pavardę, nuo kurios, atmetant po vieną raidę nuo pradžių, gauname vis naujus (simboliškus) žodžius: Obiedonoscev, Biedonoscev, Jiedonoscev, Donoscev.

Atmintinos teipgi eilės, pačių Rusų apie jį sudėtos:

Pobiedonoscev on v Sinodie,
Biedonoscev on v narodie,
Rogonoscev pri zenie
I bliudonoscev pri carie . . .

3000 rublių ant įrengimo cerkvės prie Mariampolės gimnazijos. Didžiausioji gimnazijos salė taps neužilgo paversta į cerkvę. — Dabarykščioji Rusų valdžia perdėm primirkusi kas-zin kokia cerkvomanija. Valdininkai ir kitoki karjeristai dar iš to puikias vininges (gešeftus). Katras jau išbaigia visus vaistus lipi karjeroje augstyn, tai rašo vyriausybei užmanymą, juog ten ir ten butinai reikia cerkvę pastatyti, — ir tikrai, juog už tai paties caro malonę įgyja! Kitasai vėl apsvogė, ar kita kokią kliaudę pasidarė, — tuojaus apreiškia vyriausybei karščiausius norus ir rupestingumą platinti cerkves tarp ne-ortodoksų (ne-pravoslavų), — ir tokiam ne tik ką tampa atleistos jo kaltenybės, bet da gauna ir pagyrymą ar orderį ir vėl lipa augstyn karjeros kopėčiomis. Kiti Rusai patys begėdiškai prisipažinstą, kaip jie dailiai naudojasi iš to kvailo savo valdžios steigimo visur cerkves statinėti.

Vilkaviškis (Suvalkų gub.). Pavieta viršininkas, matyti, užsimanė medaliu, kad pradėjo zaunyti, juogei mūsų miestui cerkvė butinai reikalinga. Norėdamas, tur-but, pasirodyti prieš vyriausybę, kaip karštai jisai tą darbą varo, užsimanė padaryti koncertą: pinigai iš tojo koncerto būtų turėję eiti ant statymo anos jo užmanytos cerkvės. Na, ma jus galas, rinkite sau pinigus nuo ortodoksų, — jusų cerkvė, jus ir koncertą taisykite! Bet mūsų pons viršininkas šoko ko-ne verste versti, kad tą koncertą taisytų katalikai: neradęs gerų muzikantų nė dainininkų tarp Rusų, jisai nesidrovėjo bandyti kviesti kelias katalikes (lenkes), kad prisidėtų prie to koncerto. Kaip ir turėjo būti, tosios lenkės atsisakė nuo tos garbės, pasiteisindamos užkimimu, nesveikata ir kitokiomis legaliskomis priežastimis.

Bet dabar, bene 15./VII. tasai koncertas turėjo įvykti. Iš (dideliam peiktino) bailumo, girdėti, daugumas katalikų (lenkų) prisidėjo prie to pravoslavų koncerto.

Klaida.

Ant 104 puslapio šio numero „Varpo“ 30-toje eilutėje nuo apačios vietoje *įgauns* tur būti *igauns*.

Gromatnyčia.

Fr. Zakui, Spring Valley Bureau Co, Illinois, P. O. Box 431 (1892 m. — 465). Mes gavome per „Apžvalgos“ redakciją 22. d. šio Liepos mėn. Jusų pasiguodimą, kad Jus išsiuntė 10 markių pinigų ant mūsų adresu (Dr. Bruažis, Tilsit [Ostpreussen], Germany), o sulyg šiol nesulaukė „Varpo“, ant kurio tie pinigai būtų siųsti.

Mes ant to šiteipo Jums atsiliepiame: Mūsų knygoje nuo 1892 metų yra įrašytas Jusų adresas, o ant šalies padėtas šiokis patėmyjimas: „gauta gromata nuo 17. Balandžio, juog pinigų 5 mark. išsiųsti“, ir toliaus „pinigų nesulaukta“; ir, žinoma, nėra siūsta laikraščio nė vieno numerio. Jug labai galimas daigtas, kad Jus pinigų esate siuntę, tiktai tas neaišku, kodėl vienoje vietoj rašote siuntę 5 markius, o kitoje vėl, kad 10 markių; ir da tas, kad Jus tiktai po 2 metų suviršm teprisimenate. Tačiauš mums būtų didei malonu, kad Jus neventumėte tą dalyką kaip nors išjieskoti ir kad mes galėtumėm prieš kits kitą išsisteisinti.

Šitą „Varpo“ numerį siunčiame Jums dovanai. Staknevyčiai, Minersville Jums „Varpa“ išsiuntėme nuo pirmojo numerio. Atsakymo per laišką negausite, nėra nėra reikalo.

Turinys:

Mūsų rinkimai ir išrinktieji. P. A. Suvalkietis. — Kainas. (Taša). Vertė Vincas Kapsas. — Tėvynės varpai. — Gromatos iš svetur. — Kalbos dalykai. K. — Lietuva dar nepražuvo. Ignacas Bitaitis — Atskelkiau. J. K. — Kritika ir bibliografija. P. Vaidila. — Laiškelis „Varpo“ Redakcijai. — Žodis papiktintojams. Terremont. — Judėjimas iš apačios Vaistininkas. — Sindikatai arba karteliai. — Žinios apie „Susivienijimą Lietuvos Katalikų Amerikoje.“ J. — Iš Lietuvos: Mariampolė. — Vilkaviškis. Kelevis. — Gromatnyčia.